

Date :- 8/5/2023

LLB Sem - VI

Paper / Subject Code: 35612 / Law of Evidence

Q.P. code - 10028360

(Time: 2 Hours)

[Marks: 60]

- NB:** 1) All questions are compulsory
2) Figures to the right indicate full marks

Q1) Answer the following in two sentences (Any 6)

12

- Define "Secure Digital Signature"
- Define "Affidavit"
- What is "Conclusive Proof"
- Who is a "Hostile witness"
- What is meant by "Professional communications"
- Explain "Fact in issue" and "Fact in Law"
- What is "refreshing memory"
- Explain "handwriting expert"
- Explain "Dumb witness"
- Who is an "Accomplice"

Q2) Write short notes (Any 2)

12

- Documents 30 years old.
- Ambiguous document
- Hearsay evidence
- Secondary evidence

Q3) Solve any two of the following with reasons

12

- A) "M" a public servant asked for (demanded) a bribe money from "X". On the basis of the information given by "X", the anti - corruption bureau laid a trap. "M" was caught red-handed while accepting the bribe from "X" in the presence of "Y" and "Z" Panch witnesses. In this

Date:- 8/15/2023

LLB Sem - VI

Paper / Subject Code: 35612 / Law of Evidence

Q.P. Code - 10028360

situation "Y" turned hostile and "Z" was not traceable for giving evidence in court

- i) What is evidence value of "Y" hostile witness.
- ii) Can "X", "Y" and "Z" be regarded as accomplices.

B) In a rape and murder case, the post-mortem report stated that there was commission of assault on the "Girl" before her death. But the doctor who examined her forgot to mention the injury and the word sexual assault or rape in his report. In this situation

- i) Can the statement of doctor who has explained his version in detail and his reason for omitting the minute details in post-mortem report be relied upon
- ii) What is the evidence value of the medical officer and can the accused be convicted based on this statement

C) A Prisoner was charged with man-slaughter over killing a person by driving over him. "Mr. X" who was passing by happened to be a chance witness who saw the vehicle driven by at a very rapid speed, but did not see the accident. Immediately after, on hearing the victim groan, he went up to him and asked him what was the matter. The victim before dying made a statement to "X" as to the cause of the injury and also described the vehicle that knocked him, but before he could describe the driver he died. In this situation

- i) Can the statement made by the victim to "Mr. X" be considered as a dying declaration?
- ii) Can "Mr. X" be considered as a chance witness? Who is a chance witness?

Q4) Answer the following in Detail (Any 2)

24

- 1) "Evidence may be given of Facts-in-issue." analyze the statement critically.
- 2) Define "Evidence". What are the different kinds of evidence?
- 3) Explain "Electronic evidence"
- 4) Explain Character when relevant in civil and criminal cases?

(वेळ: २ तास)

[गुण:६०]

NB: 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत

२) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात

Q1) खालील प्रश्नांची एक ते दोन वाक्यांमध्ये उत्तर द्या (कोणतेही 6)

12

- "सुरक्षित डिजिटल स्वाक्षरी" परिभाषित करा.
- "प्रतिज्ञापत्र" परिभाषित करा.
- "निर्णायक पुरावा" म्हणजे काय?
- उलटलेला साक्षीदार म्हणजे कोण?
- "व्यावसायिक संप्रेषण" (professional communication) चा अर्थ काय आहे.
- "वादतथ्ये - मुद्देगोष्टी" (Fact in Issue) आणि "कायद्याचे तथ्ये" (Fact in Law) स्पष्ट करा.
- "स्मृतीला उजाळा देणे" म्हणजे काय.
- "हस्ताक्षर तज्ञ" याचा अर्थ समजावून सांगा.
- "मुका साक्षीदार" याचा अर्थ समजावून सांगा.
- सह अपराधीचा अर्थ सांगा.

Q2) टीप लिहा (कोणत्याही 2)

12

- 30 वर्षे जुनी दस्तऐवज.
- संदिग्ध दस्तऐवज
- ऐकीव पुरावा
- दुय्यम पुरावा

Q3) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्नांची करणासहित उत्तरे लिहा

12

- "एम" नावाच्या शासकीय सेवकाने "X" कडून लाचेची रक्कम मागितली. X ने दिलेल्या माहितीच्या आधारे लाचलुचपत प्रतिबंधक विभागाने सापळा रचला. "M" ला "Y" आणि "Z" या पंच साक्षीदारांच्या उपस्थितीत "X" कडून लाच घेताना रंगेहात पकडण्यात आले. या परिस्थिती मध्ये "Y" आपल्या साक्षीपासून उलटला (turned hostile) आणि "Z" न्यायालयात साक्ष देण्यासाठी सापडत नाही
- उलटलेला साक्षीदार "Y" यांनी दिलेल्या साक्षीची मूल्य काय आहे?
- "X", "Y" आणि "Z" यांना सह आरोपी मानले जाऊ शकतात का?

Date: - 8/15/2023

LLB sem - VI

Paper / Subject Code: 35612 / Law of Evidence

G.P. code - 100 28360

- ब) एका बलात्कार आणि खून प्रकरणात, पोस्टमॉर्टम अहवालात असे म्हटले आहे की मुलीच्या मृत्यूपूर्वी तिच्यावर हमला करण्यात आला होता. परंतु ज्या डॉक्टरने तिची तपासणी केली ते त्यांच्या अहवालात दुखापत आणि लैंगिक अत्याचार किंवा बलात्कार या शब्दांचा उल्लेख करण्यास विसरले. या परिस्थितीत
- डॉक्टरने विधानांद्वारे त्यांचं मत सविस्तर मांडून आणि शवविच्छेदन अहवालात हे बारीक तपशील का वगळण्यात आले त्याचे कारण सांगितले तर यावर अवलंबून राहता येईल का?
 - वैद्यकीय अधिकाऱ्याच्या पुराव्याचे मूल्य काय आहे आणि या विधानाच्या आधारे आरोपीला दोषी ठरवले जाऊ शकते

क) एका कैद्याला एका माणसाच्या अंगावर गाडी चालवून ठार मारल्याबद्दल मनुष्यवधाचा आरोप ठेवण्यात आला होता. "X" जो तेथून जात होता तो एक संधीसाक्षीदार होता ज्याने अतिशय वेगाने वाहन चालवलेले पाहिले, परंतु अपघात पहिला नाही. पीडितेचे आरडाओरड ऐकून लगेचच तो त्याच्याकडे गेला आणि त्याला काय झाले असे विचारलं. मृत्यूपूर्वी पीडितेने "X" ला दुखापतीचे कारण सांगितले आणि ज्या वाहनांनी ठोकले त्या वाहनाचे वर्णन केले, परंतु चालकाचे वर्णन करण्याआधीच त्याचा मृत्यू झाला. या परिस्थितीत:

- पीडितेने ही मृत्यूची घोषणा मानली जाईल? पीडिताने "X" ला केलेलं विधान मृत्यूपूर्वीचा जबाब मानले जाऊ शकते का??
- "X" संधीचा साक्षीदार मानले जाऊ शकतो का? संधीचा साक्षीदार कोण आहे?

Q4) खालील प्रश्नांची तपशीलवार उत्तर द्या (कोणतेही 2)

24

- "वदतथ्ये - मुद्देगोष्ट याबाबत पुरावे दिले जाऊ शकतात" या विधानाचे गंभीरपणे विश्लेषण करा.
- "पुरावा" हा शब्द परिभाषित करा. विविध प्रकारचे पुरावे काय आहेत ते सांगा?
- "इलेक्ट्रॉनिक पुरावा" स्पष्ट करा
- दिवाणी आणि फौजदारी खटल्यांमध्ये चारित्र्य केव्हा संबद्ध असतं ते सांगा.

11/11/22

Q.P.: 10010901

(2 Hours)

[Total Marks: 60]

N.B: 1. All questions are compulsory**2. Figures to the right indicate full marks****Q.1 Answer the following in one or two sentences (Any six)****(12)**

- What are leading questions?
- When can a witness be re-examined?
- When can a witness be compelled to answer a question?
- Define the term 'fact-in-issue'.
- Define the term 'Affidavit'.
- What are extra - judicial confession?
- Explain Res Gestae.
- Which facts must be proved?
- Which facts must be proved by oral evidence?
- On whom 'Burden of proof' lies?

Q.2 Write short notes on (Any two)**(12)**

- Presumption relating to documents thirty years old
- Difference between Admission and Confession
- Discuss exclusion of hearsay evidence
- Burden of proof

Q.3 Answer the following with reasons (Any two)**(12)**

- A witness during examination-in-chief forgets the statement given to the police due to lapse of time.
 - Can the witness refresh his memory?
 - What will the prosecutor do if the witness turns hostile?
- P was accused of murdering her nephew. She was sent to police custody and then was taken for medical examination. At the time when she was being examined by the doctor, P confessed to the doctor that she murdered her nephew. The policeman who brought P was standing outside the medical examination room and overheard this -
 - Is the confession made by P to the doctor admissible in evidence? State your answer with proper reason.
 - Explain the binding effect of such confession on P.

11/11/22

QP :- 10010901

c. Genuineness of a signature on a document was in dispute. Parties produced evidence and the written report of the handwriting expert but did not examine the handwriting expert.

i. Whether the oral examination of the handwriting expert is mandatory?

ii. Whether the court declare the document as forged document only on the basis of expert's opinion?

d. Mohan an adopted son of Radhaben files a suit against Kantilal the brother of deceased Radhaben claiming that his deceased mother had left all her property for him and he is the only successor to the intestate property. Kantilal denies the fact of Mohan's lawful adoption. Mohan wants to file a suit for declaration of successor and title to the suit property.

i. Is the suit maintainable?

ii. On whom does the burden of proof lies and why?

Q.4 Answer the following in detail (Any two)

(12)

a. Explain the law relating to proof of attested documents.

b. Explain the rules regarding Hearsay Evidence. State the exceptions thereto, if any.

c. "Oral evidence in all cases must be direct". Explain this rule with illustration and exceptions.

d. Explain in detail different types of communications.

11/11/22

Q.P. - 10010901

(२ तास)

[गुण : ६०]

प्र.१ खालीलपैकी एक किंवा दोन वाक्यात उत्तर लिहा (कोणतेही सहा)

(१२)

अ. अग्रगण्य प्रश्न कोणते आहेत?

ब. साक्षीदाराची पुन्हा तपासणी केव्हा करता येईल?

क. एखाद्या साक्षीदाराला प्रश्नाचे उत्तर देण्याची सक्ती केव्हा केली जाऊ शकते?

ड. 'वाद तथ्य' याची व्याख्या स्पष्ट करा

इ. 'प्रतिज्ञापत्र' याची व्याख्या स्पष्ट करा

फ. बिगर न्यायालयीन कबुलीजबाब म्हणजे काय?

ग. रेस गेस्ती स्पष्ट करा.

ह. कोणते तथ्य सिद्ध करणे आवश्यक आहे?

ई. तोंडी पुराव्यांद्वारे कोणती तथ्ये सिद्ध करणे आवश्यक आहे?

ज. शाबितीची जबाबदारी कोणावर असते?

प्र.२ टिपा लिहा (कोणत्याही दोन)

(१२)

अ. तीस वर्षे जुन्या कागदपत्रांशी संबंधित गृहीतक

ब. कबुली आणि कबुलीजबाब यातील फरक सांगा

क. सुनावणीच्या पुराव्याच्या वगळण्यावर चर्चा करा

ड. शाबितीची जबाबदारी

प्र.३ खालील प्रश्नांची कारणांसह उत्तर लिहा (कोणतेही दोन)

(१२)

अ. कोर्टात, मुख्य परीक्षेच्या वेळी साक्षीदार वेळ गेल्याने पोलिसांना दिलेला जबाब विसरतो.

a. साक्षीदाराला, त्याची स्मिती ताजी करता येईल का?

b. जर साक्षीदार विरोधी झाला तर फिर्यादी काय करेल?

ब. 'पी' वर तिच्या भाच्याच्या हत्येचा आरोप होता. तिला पोलिस कोठडीत पाठवण्यात आले आणि नंतर वैद्यकीय तपासणीसाठी नेण्यात आले. जेव्हा तिची डॉक्टरांकडून तपासणी केली जात होती, तेव्हा 'पी' ने डॉक्टरकडे कबुली जबाब दिला की तिने आपल्या भाच्याची हत्या केली. 'पी' ला घेऊन आलेला पोलिस अधिकारी वैद्यकीय तपासणी कक्षाच्या बाहेर उभा होता आणि त्याने हे ऐकले -

i 'पी' ने डॉक्टरांना दिलेला कबुलीजबाब पुरावा म्हणून मान्य होईल का? योग्य कारणांसह आपले उत्तर सांगा.

ii 'पी' वर सदर कबुलीजबाब बंधनकारक आहे का हे स्पष्ट करा.

QP. 10010901

क. दस्तऐवजावरील स्वाक्षरीची वास्तविकता वादात होती. पक्षांनी पुरावे सादर केले आणि हस्ताक्षर तज्ञाचा लेखी अहवाल दिला परंतु हस्तलेखन तज्ञाची तोंडी तपासणी केली नाही.

i हस्ताक्षर तज्ञाची तोंडी परीक्षा अनिवार्य आहे की नाही?

ii केवळ तज्ञांच्या मताच्या आधारे न्यायालयाने दस्तऐवज बनावट दस्तऐवज म्हणून निर्णय करू शकते का?

ड. राधाबेनचा दत्तक मुलगा मोहन याने मृत राधाबेनचा भाऊ कांतिलाल याच्याविरुद्ध दावा दाखल केला की त्याच्या मृत आईने त्याच्यासाठी आपली सर्व मालमत्ता सोडली होती आणि तो मालमत्तेचा वारसदार आहे. मोहन ला कायदेशीर दत्तक घेतल्याची वस्तुस्थिती कांतिलाल नाकारतात. मोहनला खटल्याच्या मालमत्तेचा उत्तराधिकारी आणि मालकीहक्क घोषित करण्यासाठी दावा दाखल करायचा आहे.

i दावा राखणे योग्य आहे का?

ii पुराव्याचा भार कोणावर आणि का आहे?

प्र.४ खालील तपशीलवार उत्तर लिहा (कोणतेही दोन)

(१२)

अ. साक्षांकित कोगदपत्रांच्या पुराव्याशी संबंधित कायद्याचे स्पष्ट करा.

ब. ऐकीव पुराव्यांसंबंधीचे नियम स्पष्ट करा. या संबंधित काही अपवाद असल्यास ते सांगा.

क. "सर्व प्रकरणांमध्ये तोंडी पुसवा प्रत्यक्ष असणे आवश्यक आहे". हा नियम उदाहरणासह आणि अपवादासह स्पष्ट करा.

ड. विविध प्रकारच्या संप्रेषणांचे तपशीलवार वर्णन करा

Evidence

LLB Sem - VI / BLS Sem - X

Indian Evidence Act, 1872 MCQs 30 MARKS

20 MCQs Each Question carry 1.5 Marks

1. Generally dying declarations are admissible as evidence under-

- Section 20 of the Indian Evidence Act, 1872
- Section 25 of the Indian Evidence Act, 1872
- Section 32 of the Indian Evidence Act, 1872
- Section 35 of the Indian Evidence Act, 1872

साधारणपणे मृत्यूच्या घोषणा खालील पुरावा म्हणून स्वीकारल्या जातात-

- भारतीय पुरावा कायदा, 1872 चे कलम 20
- भारतीय पुरावा कायदा, 1872 चे कलम 25
- भारतीय पुरावा कायदा, 1872 चे कलम 32
- भारतीय पुरावा कायदा, 1872 चे कलम 35

2. Accused wants to submit a document for consideration under section 35 of the Indian Evidence Act, 1872. In which of the following cases will the document become irrelevant?

- It is not an entry made in public or other official book, register or record
- It does not deal with a fact in issue
- It does not deal with a relevant fact
- It is not an entry made by public servant

आरोपीला भारतीय पुरावा कायदा, 1872 च्या कलम 35 अंतर्गत विचारार्थ दस्तऐवज सादर करायचा आहे. खालीलपैकी कोणत्या प्रकरणात कागदपत्र असंबद्ध होईल?

- ही सार्वजनिक किंवा इतर अधिकृत पुस्तक, नोंदणी किंवा रेकॉर्डमध्ये केलेली नोंद नाही
- हे प्रकरणातील वस्तुस्थितीला सामोरे जात नाही
- हे एका संबंधित वस्तुस्थितीला सामोरे जात नाही
- ही लोकसेवकाने केलेली नोंद नाही

3. Definition of secondary evidence has been given under _____ of the Indian Evidence Act, 1872?

- a. Section 61
- b. Section 62
- c. Section 63
- d. Section 64

भारतीय पुरावा कायदा, 1872 अंतर्गत दुय्यम पुराव्याची व्याख्या दिली गेली आहे?

- a कलम 61
- b कलम 62
- c कलम 63
- d कलम 64

4. Which of the following sections of the Indian Evidence Act, 1872 gives provisions regarding proof as to electronic signatures?

- a. Section 67
- b. Section 67A
- c. Section 67B
- d. Section 67C

भारतीय पुरावा कायदा, 1872 मधील खालीलपैकी कोणते कलम इलेक्ट्रॉनिक स्वाक्षरीबाबत पुराव्याच्या तरतुदी देते?

- a. कलम 67
- b. कलम 67A
- c. कलम 67B
- d. कलम 67C

5. Which of the following statements hold true for section 154 of the Indian Evidence Act, 1872?

- a. The Court is bound to give leave if the requirements are met
- b. The witness must be declared hostile before making a plea under this section

- c. The Court can give the leave under this section suo motu
d. All of these

खालीलपैकी कोणते विधान भारतीय पुरावा कायदा, 1872 च्या कलम् 154 साठी खरे आहे?

- a. आवश्यकता पूर्ण झाल्यास न्यायालय सुट्टी देण्यास बांधील आहे
b. या कलमांतर्गत याचिका करण्यापूर्वी साक्षीदाराला विरोधी घोषित करणे आवश्यक आहे
c. न्यायालय या कलमांतर्गत स्वतः हून सुट्टी देऊ शकते
d. या सर्व

6. A person summoned to produce a document-

- a. Does not become a witness in the case unless he is called as a witness
b. Automatically becomes a witness in the case
c. Automatically becomes an hostile witness in the case
d. Can be cross examined without being called as a witness

एखाद्या व्यक्तीला कागदपत्र सादर करण्यासाठी बोलावले आहे-

- a. त्याला साक्षीदार म्हणून बोलावल्याशिवाय खटल्यात साक्षीदार होत नाही
b. आपोआप खटल्यात साक्षीदार होतो
c. आपोआप खटल्यात विरोधी साक्षीदार बनतो
d. साक्षीदार म्हणून न बोलावता उलटतपासणी केली जाऊ शकते

7. What does not include in court as per Evidence Act?

- a. Lower civil courts
b. Arbitrator
c. Tribunals
d. Labour Courts

पुरावा कायदानुसार न्यायालयात काय समाविष्ट नाही?

- a. खालची दिवाणी न्यायालये
b. तवाद्

- c. न्यायाधिकरण
- d. कामगार न्यायालये

8. When the documents have been divided into many parts, then every part of documents is considered an evidence.

- a. Secondary
- b. Cancelled
- c. Primary
- d. Rejected

जेव्हा कागदपत्रे अनेक भागांमध्ये विभागली जातात, तेव्हा कागदपत्रांचा प्रत्येक भाग पुरावा मानला जातो.

- a. दुय्यम
- b. रद्द केले
- c. प्राथमिक
- d. नाकारले

9. Who has to give certified copies?

- a. Private person
- b. Public Officials
- c. Traders
- d. All of the above.

प्रमाणित प्रती कोणाला द्याव्या लागतात?

- a. खाजगी व्यक्ती
- b. सार्वजनिक अधिकारी
- c. व्यापारी
- d. वरील सर्व.

10. Proof of admitted fact is...

- a. Not Necessary
- b. Not permitted

- c. Not relevant
- d. Not admissible

मान्य केलेल्या वस्तुस्थितीचा पुरावा आहे...

- a. आवश्यक नाही
- b. परवानगी नाही
- c. संबंधित नाही
- d. मान्य नाही

11. Credit of Witness cannot be impeached by stating that _____

- a. Witness is unworthy of credit
- b. He has taken bribe
- c. Contradiction in witness statement
- d. He is relative of victim

साक्षीदाराचे श्रेय ___ असे सांगून महाभियोग चालवू शकत नाही

- a. साक्षी श्रेयास पात्र नाही
- b. त्याने लाच घेतली आहे
- c. साक्षीदाराच्या विधानात विरोधाभास
- d. तो पीडितेचा नातेवाईक आहे

12. How many witnesses are necessary?

- a. Minimum two witnesses.
- b. Not more than 7 witnesses
- c. No particular number provided by law
- d. Depends upon court.

किती साक्षीदार आवश्यक आहेत?

- a. किमान दोन साक्षीदार.
- b. 7 पेक्षा जास्त साक्षीदार नाहीत
- c. कायद्याद्वारे कोणतीही विशिष्ट संख्या प्रदान केलेली नाही

d. न्यायालयावर अवलंबून आहे

13. The Doctrine of Estoppel is a

- a. Substantive Law
- b. Rule of Equity
- c. Rule of Evidence
- d. Law of Pleading

एस्टोपेलची शिकवण

- a. मूलतत्त्व कायदा
- b. इक्विटीचा नियम
- c. पुराव्याचा नियम
- d. विनवणी कायदा

14. A lawyer received certain instructions from his client as his legal advisor, which is confidential in nature. In the absence of the client, the lawyer was called to lead evidence of confidential information. Under which Section the lawyer is protected not to disclose the Information?

- a. Section 126
- b. Section 131
- c. Section 129
- d. Section 112

वकिलाला त्याच्या क्लायंटकडून त्याचे कायदेशीर सल्लागार म्हणून काही सूचना मिळाल्या, ज्या गोपनीय असतात. क्लायंटच्या अनुपस्थितीत, वकिलाला गोपनीय माहितीचा पुरावा देण्यासाठी बोलावण्यात आले. कोणत्या कलमानुसार वकिलाला माहिती उघड न करण्याचे संरक्षण दिले जाते?

- a. कलम 126
- b. कलम 131
- c. कलम 129
- d. कलम 112

15. A 'Mute Evidence' given in writing by a deaf person in an open court shall be deemed as-

- Documentary evidence
- Hearsay evidence
- Oral evidence
- Primary evidence

खुल्या कोर्टात कर्णबधिर व्यक्तीने लेखी दिलेला 'निःशब्द पुरावा' असे मानले जाईल-

- कागदोपत्री पुरावा
- श्रवण पुरावा
- तोंडी पुरावा
- प्राथमिक पुरावा

16. Which of the following is included in the definition of Evidence by the Information Technology Act, 2000

- Social Media
- Electronic record
- E-mail
- Compact Disk

माहिती तंत्रज्ञान कायदा, 2000 द्वारे पुराव्याच्या व्याख्येत खालीलपैकी कोणते समाविष्ट केले आहे

- सामाजिक माध्यमे
- इलेक्ट्रॉनिक रेकॉर्ड
- ई-मेल
- कॉम्पॅक्ट डिस्क

17. In which of the following cases the Supreme Court of India said that it is not an absolute rule of law that, a dying declaration must be corroborated by other evidence before it can be acted upon?

- Sharad Birdhichand Sarda vs. The State of Maharashtra
- Pakala Narayana Swami vs. The Emperor
- Kaushal Rao vs. The State of Bombay

d. Harjit Kaur vs. The State of Punjab

खालीलपैकी कोणत्या प्रकरणांमध्ये भारताच्या सर्वोच्च न्यायालयाने म्हटले आहे की हा कायद्याचा पूर्ण नियम नाही की, मृत्यूच्या घोषणेवर कारवाई करण्यापूर्वी इतर पुराव्यांद्वारे त्याची पुष्टी करणे आवश्यक आहे?

- शरद बर्धीचंद सारडा विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य
- पाकला नारल्यारिया स्वामी विरुद्ध सम्राट
- कौशल राव विरुद्ध द स्टेट ऑफ बॉम्बे
- हरजित कौर विरुद्ध पंजाब राज्य

18. A was in custody on charge of murder. -B, a fellow prisoner, came to him and said, 'I wish you would tell me how you murdered the boy'. 'A' replied, 'Will you be upon your oath not to mention what I tell you?' 'B' promised. 'A' then made a statement. It was held that this was not such inducement to confess as would render the statement inadmissible was held in

- Rex vs. Shaw
- R vs. Malone
- R V/s Bree
- R vs. Sharp

ए हा खुनाच्या आरोपाखाली कोठडीत होता. -ब, एक सहकारी कैदी त्याच्याकडे आला आणि म्हणाला, 'तुम्ही त्या मुलाचा खून कसा केला ते मला सांगाल'. 'अ' ने उत्तर दिले, 'मी तुम्हाला जे सांगतो त्याचा उल्लेख न करण्याची तुमची शपथ असेल का?' 'बी' वचन दिले. 'अ' नंतर ब्रिबेदन दिले. कबुली देण्याचे हे असे प्रलोभन नव्हते, असे मानले गेले की विधान अग्राह्य ठरेल.

- रेक्स विरुद्ध शॉ
- आर विरुद्ध मॅलोन
- आर व्ही/एस ब्री
- आर वि. शार्प

19. In which suits are such facts relevant which enable the court to determine the amount of damages which ought to be awarded?

- All Suits
- Suits for damages
- Suits for recovery of specific immovable property
- Suits for recovery of specific movable property

कोणत्या दाव्यामध्ये अशी तथ्ये संबंधित आहेत जी न्यायालयाला किती नुकसान भरपाई दिली जावी हे निर्धारित करण्यास सक्षम करतात?

- सर्व सूट
- नुकसानीसाठी दावे
- विशिष्ट स्थावर मालमतेच्या पुनर्प्राप्तीसाठी दावे
- विशिष्ट जंगम मालमतेच्या पुनर्प्राप्तीसाठी दावे

20. Which one of the following does not refer to "facts which need not be proved"?

- Facts which the parties agree to admit at the hearing
- Facts which agents of the parties agree to admit at the Hearing
- Facts of which the Court will take judicial notice.
- Facts of cases based on circumstantial evidence

खालीलपैकी कोणते "तथ्ये जे सिद्ध करणे आवश्यक नाही" चा संदर्भ देत नाही?

- सुनावणीच्या वेळी पक्ष मान्य करण्यास सहमत असलेले तथ्ये
- पक्षांचे कोणते एजंट सुनावणीच्या वेळी कबूल करण्यास सहमत आहेत ते तथ्ये
- ज्या तथ्याची न्यायालय न्यायालयीन देखल घेईल.
- परिस्थितीजन्य पुराव्यावर आधारित प्रकरणांचे तथ्ये

2015/2022

Q.P. Code - 92536

Evidence

Indian Evidence Act, 1872 DTQ 30 MARKS

ALL QUESTIONS ARE COMPULSORY
(Each Question carry 3 Marks)

1. When is the conduct of accused person relevant in the court of law?
Explain.

आरोपी व्यक्तीचे वर्तन कायद्याच्या न्यायालयात कधी संबंधित असते? स्पष्ट करणे

2. Write a note on Public Documents.

सार्वजनिक दस्तऐवजांवर एक टीप लिहा.

3. How much of information received from the accused may be proved?
Explain

आरोपीकडून मिळालेली माहिती किती सिद्ध होऊ शकते? स्पष्ट करणे

4. State difference between Confessions and Admissions.

कबुलीजबाब आणि प्रवेशामधील राज्य फरक

5. Write the difference between Estoppel and Res Judicata.

एस्टोपेल आणि रेस ज्युडीकाटा मधील फरक लिहा.

6. Who is a hostile witness? Who cross-examines the hostile witness?

विरोधी साक्षीदार कोण आहे? विरोधी साक्षीदाराची उलटतपासणी कोण करतो?

7. Write a note on Blind and Dumb Witness.

अंध आणि मूका साक्षीदार वर एक टीप लिहा.

8. State difference between Direct Evidence and Hearsay Evidence.

डायरेक्ट एव्हिडन्स आणि हेअरसे एव्हिडन्समधील राज्य फरक.

9. A obtained a copy of certain document, where he had No Right to Inspect. He intends to admit this document in the Court as Evidence and therefore, has come to you for advice for following:

a. Can A admit this document as Evidence? Give proper reasons.

b. What are rules for Evidence for Certified Copies of Public Documents.

Evidence

एका विशिष्ट दस्तऐवजाची प्रत मिळवली, जिथे त्याला तपासणी करण्याचा अधिकार नव्हता. हा दस्तऐवज न्यायालयात पुरावा म्हणून मान्य करण्याचा त्यांचा इरादा आहे आणि म्हणून, खालील सल्ल्यासाठी तो तुमच्याकडे आला आहे.

a हा दस्तऐवज पुरावा म्हणून मान्य करू शकतो का? योग्य कारणे द्या.

b सार्वजनिक दस्तऐवजांच्या प्रमाणित प्रतीसाठी पुराव्यासाठी काय नियम आहेत.

10. Write a note on Presumption in certain offences.

काही गुन्ह्यांमध्ये गृहीत धरण्यावर एक टीप लिहा.

LLB Sem - VII
BLS Sem - X
(3 Hours)

[Total Marks: 100]

Q1. Answer in one or two sentences.

(20 Marks)

1. Define Conclusive proof
2. What is Motive?
3. Electronic record
4. Define admission
5. Opinion of expert when relevant
6. Which fact need not be proved
7. What is Primary Evidence?
8. What is a leading question?
9. Who may testify?
10. Accomplice witness

Q2. Write short notes (Any four)

(20 Marks)

- a. Estoppel.
- b. Public document.
- c. Rules as to notice to produce
- d. Dying declaration
- e. Oral evidence must be direct.
- f. Secondary Evidence.

Q3. Solve any two of the following with reason or justification

(12 Marks)

I. A is Accused of causing grievous hurt alleges that by grave & sudden provocation, he was deprived of the power of self control.

- a. Burden of proof lies on whom to prove said fact? Give reason
- b. If A prove that he committed grievous hurt under grave and sudden provocation, for what offence he can be convicted? explain with provision

II. A wishes to prove a dying declaration by B

- a. What A has to prove first? Explain with provision.
- b. A wish to prove in court by secondary Evidence the contents of lost documents. How to prove it? Explain with provision.

III.A & B are jointly tried for the murder of C it is proved that A said B & I murdered C.

- a. Whether court may consider the effect of this confession as against B explain with reason.

A is on his trial for the murder of C there is evidence to show that C was murdered by A and B and B said A and I murdered C

- b. Whether the court can consider the said statement against A? Explain with reason and provision

Q4. Answer the following in detail. (Any Four) (48 marks)

1. What is admission? What is confession? Compare them in detail
2. Explain in detail different Presumption as to documents.
3. Explain in detail exclusion of oral by documentary Evidence
4. Explain in detail Estoppel and different types of Estoppels.
5. Discuss different type of witnesses and their evidential value
6. Explain in detail theory of relevancy

13/6/2019

मराठी रूपांतर
(तीन तास)

१०० मार्क

प्र. १ खालील प्रश्नांची एक किंवा दोन वाक्यात उत्तरे लिहा.

१. निर्णायक पुरावा
२. हेतू म्हणजे काय
३. इलेक्ट्रॉनिक रेकॉर्ड
४. कबुली (अॅडमिशन) याची व्याख्या सांगा
५. तज्ञांची मते केव्हा संबध
६. केव्हा कबूल केलेली तथ्ये शाबित करण्याची आवश्यकता नाही
७. अव्वल पुरावा म्हणजे काय?
८. उत्तर सुचक प्रश्न म्हणजे काय?
९. कोणाला साक्ष देता येईल
१०. सह अपराधी साक्षीदार

प्र. २ खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नावर थोडक्यात टिपा लिहा

(२०)

- अ. प्रतिबंध
- ब. सार्वजनिक दस्तऐवज
- क. हजर करण्याबाबतच्या नोटिशीविषयीचे नियम
- ड. मृत्युपत्र
- इ. तोंडी पुरावा प्रत्यक्ष असला पाहिजे
- ई. दुय्यम पुरावा

प्र. ३ खालील प्रश्नांमधील कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा व कारणे द्या

(१२)

I. 'अ' वर एखाद्या व्यक्तीला गंभीर दुखापत करण्याचा आरोप आहे 'क' चे असे म्हणणे आहे की, प्रक्षोभकारामुळे त्याचा ताल जाऊन सदर घटना घडली.

१. वरील तथ्ये शाबित करण्याची जबाबदारी कोणावर आहे. कारणे द्या.

२. जर 'अ' ने हे शाबित केले की, प्रक्षोभकारामुळे त्यांनी गंभीर दुखापत केली तर त्याला कोणती शिक्षा देता येईल? कायदा स्पष्ट करा.

II. 'अ' ला 'ब' चे मृत्युपत्र शाबित करायचे आहे

१. 'अ' ला प्रथम काय शाबित करावे लागले. कायदयानुसार कारणे स्पष्ट करा

२. 'अ' ला न्यायालयात हरवलेल्या दस्तऐवजातील मजकूर शाबित करायचा आहे ते कश्याप्रकारे शाबित करता येईल कायदयानुसार कारणे स्पष्ट करा.

1105/1/81

- III. १. 'क' च्या खुनाबद्दल 'अ' व 'ब' यांची संयुक्तपणे सम परीक्षा होते. 'क' चा खून 'ब' ने व मी केला असे 'अ' म्हणाल्याचे शाबित होते. न्यायालयाला या कबुली जवाबाचा परिणाम ब च्या विरुद्ध विचारात घेता येईल का? कायदयानुसार कारणे स्पष्ट करा.
२. 'क' च्या खुनाबद्दल 'अ' ची समपरीक्षा चालू आहे 'अ' व 'ब' यांनी 'क' चा खून केला व 'क' चा खून 'अ' व मी केला असे 'ब' म्हणाला असा पुरावा आहे. न्यायालयाला हे कथन 'अ' विरुद्ध विचारात घेता येईल का? कायदयानुसार कारणे स्पष्ट करा.

प्र.४ था खालील पैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे सविस्तर लिहा (४२)

१. कबुली व गुन्हा कबुली म्हणजे काय ते सविस्तर लिहा व त्यातील फरक स्पष्ट करा
२. दस्तऐवजासंबंधीची गृहितके कोणते ते सविस्तर लिहा
३. लेखी पुराव्यामुळे तोंडी पुरावा अपवर्तित होणे हे सविस्तर स्पष्ट करा.
४. प्रतिबंध म्हणजे काय ते सविस्तर स्पष्ट करा व त्याचे विविध प्रकार कोणते ते स्पष्ट करा
५. विविध प्रकारचे साक्षीदार कोणते ? व त्यांच्या पुराव्याचे मुल्यांकन करा.
६. तथ्यांच्या संबंधी विषयीची सिध्दांत (थेरी) स्पष्ट करा

LLB
Sem VI
BLW X

[Time: 3 Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper

- N.B:
1. All questions are compulsory.
 2. Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Answer the following in one or two sentences.

- a) What is 'Primary Evidence'
- b) Who is an accomplice?
- c) What are private documents?
- d) Define 'secure digital signature.'
- e) Explain "expert witness."
- f) Explain "Dumb witness."
- g) What is "Cross Examination"?
- h) Define "Affidavit."
- i) What is "Conclusive Proof"
- j) What is confession?

20

Q.2 Write short notes (Any Four)

- 1) Estoppel
- 2) Plea of Alibi
- 3) Examination of witnesses
- 4) Child witness
- 5) Scandalous Questions
- 6) Relevancy of facts

20

Q.3 Solve any two of the following with reasons on justification:

A. Sita was burnt alive by her husband Raju for not fulfilling his demands for dowry. In the Hospital Sita dies but before dying. She makes a statement relating to her death, to the nurse who was present there at the time of her treatment.

- i) Does the statement made by Sita amount to a dying declaration?
- ii) Give a landmark Judgment highlighting the law relating to the dying declaration.

12

B. "X" a public servant asked for (demanded) a bride money from "Y". On the basis of information given by "Y", the police laid a trap. "X" was caught red handed while accepting the bribe from "Y" in presence of "Z" a pyncha witness. In this situation -

- i) What is the evidentiary value of a trap witness?
- ii) Can "Y" and "Z" be regard as "accomplices"

C. Rahul who is an accused for the offence of murder, issued a letter to police officer explaining therein how he has committed the murder.

- i) What is the evidential value of the said letter?
- ii) Whether this letter of Rahul can be called confession?

13 Dec '18

Q.4 Answer in full details. (Any Four)

- 1) Define 'evidence' what are the different kinds of evidence?
- 2) When is the statement of a third person taken as relevant in the court?
- 3) "Evidence may be given of facts - in - issue" Analyse the statement critically.
- 4) Explain in detail "Burden of Proof."
- 5) Explain in detail "dying declaration."
- 6) What are public documents? How are they proved in court of law?

[वेळ: ३ तास]

[एकूण गुण: ३००]

Please check whether you have got the right question paper.

सुचना:

१) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) गुणसंख्या प्रश्नांच्या उजवीकडे दर्शविले आहे.

प्र.१ खालील प्रश्नांची दोन वाक्यात उत्तरे लिहा.

- अ) प्राथमिक पुरावा म्हणजे काय?
- ब) सह आरोपी रुणाला म्हणतात?
- क) कोणते दस्तऐवज खाजगी दस्तऐवज असतात?
- ड) व्याख्या लिहा- सुरक्षित डिजीटल स्वाक्षरी
- इ) तज्ञ साक्षीदार स्पष्ट करा.
- फ) "मुका साक्षीदार" स्पष्ट करा.
- च) "उलट तपासणी" म्हणजे काय?
- छ) "शपथपत्र" - व्याख्या लिहा.
- ज) "निर्णायक पुरावा" म्हणजे काय?
- झ) "कबुलीजबाब" म्हणजे काय?

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

- १) प्रतिबंध
- २) ऐलीबिचा बचाव
- ३) साक्षीदारांची तपासणी
- ४) बाल साक्षीदार
- ५) घुणास्पद प्रश्न
- ६) तथ्यांची प्रासंगिकता

प्र.३ कोणतेही दोन कारणामासा देऊन सोडवा.

अ) हुड्याच्या भागणीची पतता न केल्यामुळे सिताला तिचा पती राजू याने जिवंत जाळले. रुणालयात राधाचा मृत्यू होतो परंतु मृत्यू पूर्वी तिच्या उपचारा दरम्यान उपस्थित असलेल्या परिचारिकजवळ तिच्या मृत्यूशी संबंधीत वक्तव्य करते.

- १) राधाने केलेले वक्तव्य हे मृत्युपूर्व जबाब आहे काय?
- २) मृत्युपूर्व जबाब संबंधी कायदा अधोरेखित करणारा न्यायनिर्णय सांगा.

ब) "x" हा एक शासकीय सेवक असून त्याने "Y" यांचे कडून लाच म्हणून काही रकमेची मागणी केली. "Y" याने दिलेल्या माहितीवरून पोलीस अधिकाऱ्यांनी सापळा रचला. "X" याला "Y" यां कडून "Z" या पंचासमक्ष लाच रकम स्विकारताना रंगे हात पकडण्यात आले. या परिस्थितीमध्ये -

- १) सापळ्यामधील पोलीस अधिकाऱ्यांनी नेमलेले सापळ्याचे साक्षीदार यांचे साक्षीबाद्दल पुराव्याचे दृष्टीने किती उपयुक्तता / महत्व आहे अथवा काही कारणांसह स्पष्ट करा.
- २) "y" आणि "Z" याला सदर प्रकरणी सह-आरोपी करता येईल काय?

क) खुनाच्या खटल्यातील आरोपी असलेल्या राहुलने पोलीसांना पत्र लिहून आपण खून कसा केला ते कळविले.

- १) सदर पत्राचे पुराव्यातील मुल्य काय?
- २) सदर पत्र राहुलचा कबुलीजबाब मानता येईल का?

प्र.४ खालीलपैकी कोणतेही चारची सविस्तर उत्तरे लिहा.

- १) पुरावा म्हणजे काय? पुराव्याचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- २) न्यायालयामध्ये त्रयस्थ व्यक्तीची विधाने केव्हा संबंधीत असतात ते सविस्तर स्पष्ट करा.
- ३) वाद तथ्ये ही पुरावा म्हणून दिली जाऊ शकतात. बाराकाईने विधान विश्लेषण करा.
- ४) "पुराव्याचा भार" सविस्तर विशद करा.
- ५) मृत्युपूर्व जबानी स्पष्ट करा.
- ६) "सार्वजनिक दस्तऐवज" म्हणजे काय? त्यामध्ये ते कसे सिद्ध करतात.

Q.P. Code - 13240

[Time: Three Hours]

[Marks: 100]

- Please check whether you have got the right question paper.
- N.B: 1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Answer in one or two sentences.

- Define Court.
- Evidence may be given of which facts?
- What are Professional Communications?
- What are Private documents?
- How can a witness who is unable to speak give evidence in the court?
- What is the presumption relating to electronic records which are five years old?
- Give any two ways by which credit of a witness may be impeached by the adverse party.
- Define 'information'.
- What is Presumption of fact?
- What is 'Plea of Alibi'? Cite relevant provision.

20

Q.2 Write short notes on any four.

- Admission
- Confession
- Judgements when relevant
- Facts which need not be proved
- Presumption of law
- Relevancy of statement made by a person who is dead

20

Q.3 Solve any two of the following with reasons or justifications.

- The advocate for the accused appeared in the case at trial and observed that one of the witness tendered by the prosecutor is a 'dumb' person and the prosecutor himself was narrating to the court what the dumb witness had seen at the crime scene.
 - Can such a witness testify in the court? Explain citing relevant provision.
 - Was the prosecutor correct in narrating what the witness had seen? Explain why?
- Mrs. Rohini was poisoned by her husband. She made a statement implicating her husband's role in killing her, before a stranger Mr. Rakesh.
 - Whether Rohini's statement is a dying declaration? Explain why?
 - What is the nature of the dying declaration made by Rohini? Is it admissible in the Court?
- Priya filed a divorce petition against her husband Pramod on the grounds of cruelty. As evidence she submits a letter written by her husband in his handwriting, acknowledging the cruel acts committed by him.
 - What is the nature of statement made by the husband in the letter? Explain.
 - Whether this can be used as evidence against Pramod by the Court? Explain why?

12

[P.T.O.]

Evidence

8/6/18

Q.P. Code-13240

Q.4 Answer the following in detail. (Any Four)

- a) What is burden of proof? Explain the law relating to burden of proof.
- b) Define 'estoppel'. Explain the law relating to estoppels under the Indian Evidence Act, 1872.
- c) Who is an expert? When does the opinion of a third person becomes relevant?
- d) 'Oral evidence must be direct'. Explain this statement. Establish the relevancy of a hearsay evidence under the Act.
- e) What are documentary evidence? Examine the law relating to admissibility of electronic record in the court of law.
- f) Who is a witness? Analyse the law relating to examination of witnesses.

Q.P. Code: 13240

[वेळ: तीन तास]

[गुण: १००]

Please check whether you have got the right question paper.

सूचना:

१. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२. उजव्या बाजूकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्र.१ एक किंवा दोन ओळीत उत्तरे लिहा.

- 'कोर्ट' शब्दाची व्याख्या द्या.
- कोणते तथ्यांची पुरावा देता येईल?
- व्यवसायक्रमातील निवेदने म्हणजे काय?
- खाजगी दस्तऐवज म्हणजे काय?
- मूक साक्षीदार कोर्टामध्ये पुरावा कस देऊ शकते?
- पाच वर्षापूर्वीच्या जुन्या इलेक्ट्रॉनिक अभिलेखासंबंधी गृहीतक काय आहे?
- विरुद्ध पक्षकारांतर्फे साक्षीदाराच्या विश्वासाहते बाबत संशय व्यक्त करणेचे कोणतेही दोन मार्ग सांगा.
- 'माहिती' ची व्याख्या द्या.
- तक्त्यांचे गृहीत म्हणजे काय?
- ॲलेबी चा बचाव म्हणजे काय? संबंधित तरतूदी लिहा.

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

- कबुली
- कबुलीजबाब
- न्यायालयाचे न्यायनिर्णय केव्हा संबद्ध
- शाबित करण्याची आवश्यकता नाही अशी तत्वे
- कायदेशीर गृहीत
- मरण पावली व्यक्तीचे केवले तथ्याचे कथनाची संबद्धता

प्र.३ खालीलपैकी कोणतेही दोनची कारण देऊन उत्तरे लिहा.

- आरोपीचा वकील कोर्टात संपरिक्षा सुरु झाल्यावर उपस्थित राहिलो आणि ते बघितला कि सरकारी वकील एका मुका साक्षीदाराची तपासणी करता वेळी साक्षीदाराने काय पाहिले होते, ते सांगू लागले होते.
 - असा साक्षीदार साक्ष देऊ शकतो का? संबंधित तरतूदी देऊन स्पष्ट करा.
 - साक्षीदाराने जे पाहिले त्याचे कथन करताना सरकारी वकील बरोबर होता का? स्पष्ट करा.

[पुढे पहा]

Q.P. Code :13240

ब) श्रीमती रोहिणी, हिला तिचा नवराने विष दिले. श्री राकेश, या अगोळखी मानसा पुढे तिने आपल्या नवराने आपल्याला मारण्यासाठी केलेल्या कृती संदर्भात जबाब दिला.

- रोहिणीचा जबाब हा मृत्युपूर्व जबाब (डाईंग डिक्लरेशन) आहे का? स्पष्ट करा.
- रोहिणीने दिलेल्या मृत्युपूर्व जबाबाच्या स्वरूप काय? तो न्यायालयात ग्राह्य धरले जाईल का?

क) प्रिया ने छळवणूकीच्या कारणावरून तिचा नवरा प्रमोद यांचा विरुद्ध घटस्पोटाचा दावा दाखल केला. पुरावा म्हणून तिने तिचे नवऱ्याला हस्ताक्षरातील छळवणूकी कबुली देणारे पत्र दाखल केले.

- नवऱ्याने पत्रामध्ये कोणता स्वरूपाचा जबाब दिला आहे? स्पष्ट करा.
- हे पत्र प्रमोद विरुद्ध पुरावा म्हणून न्यायालयास वापरतात येईल का? स्पष्ट करा.

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- 'पुराव्याची जबाबदारी' म्हणजे काय? पुराव्याची जबाबदारी या संकल्पना संबंधित कायदा स्पष्ट करा.
- प्रतिबंध म्हणजे काय? प्रतिबंध बाबती कायदे सविस्तर लिहा.
- 'विशेषज्ञ' कोण असतो? त्रयस्थ व्यक्तीची सत्ते केल्या संबद्ध असतो?
- 'तोंडी पुरावा प्रत्यक्ष असला पाहिजे' या विधानाचे स्पष्टीकरण लिहा. पुरावा कायदानुसार ऐकीव पुराव्याची संबद्धता स्पष्ट करा.
- लेखी पुरावा म्हणजे काय? कोर्टांमध्ये इलेक्ट्रॉनिक अभिलेखाची ग्राह्यताचा कायदा स्पष्ट करा.
- 'साक्षिदार' कोण असतो? साक्षिदारांचा तपासणी बदलच्या कायदाचा विश्लेषण करा.

(3 Hours)

Q.R. Code : 27004

[Total Marks : 100

1. Answer in two or more sentences of each of the following:

1. On whom burden of proof lies?
2. When facts not otherwise relevant become relevant?
3. What facts can be proved by oral Evidence?
4. In civil cases when admissions are not relevant?
5. Presumption as to dowry death?
6. What is conclusive proof?
7. When entries in books of account are relevant?
8. When opinion of examiner of electronic evidence is taken?
9. What is ambiguous document?
10. How to impeach the credit of witness?

20

20

2. Write short notes of the following (Any four):

- a) Judge's power to put questions or order production.
- b) Privilege communication made during marriage
- c) Private & Public documents.
- d) Rules as to notice to produce.
- e) When confession given during police custody is relevant.
- f) Evidential value of dying declaration.

3. Solve any two of the following with reason or justification :

I) 'A' is Accused of a crime.

- a) The fact that soon after the commission of the crime A absconded from his house is relevant? Explain with provision.
- b) The fact that, at the time when he left home he had sudden & urgent business at the place to which he went is it relevant? Explain with provision.

II) A wishes to prove a dying declaration by B.

- a) What A has to prove first? Explain with provision.
- b) A tries to prove in court by secondary Evidence the contents of a lost documents. How to prove it? Explain with provision.

12

TURN OVER

Enclume
NOV 17

Q.P. Code: 27004

- III) A, a client says to B an attorney - I have committed forgery and I wish you to defend me.
 - a) Whether B can keep it secret or require to disclose it to Police give reason.
 - b) A, a client says to B an attorney - I wish to obtain possession of property by the use of a forged deed on which I request you to sue. Can B keep it secret and whether he is protected give reason?

4. Answer in details of the following (Any Four)

48

1. What is admission? Who can do valid admission and when? explain in detail.
2. Who may testify? Who are the privilege witness? What privilege they enjoy & when what are the limitation on said privilege.
3. What is burden of proof? Whom burden of proof lies explain with the help of sec 101 to 111 of evidence Act?
4. When Court disallow oral evidence? Explain in detail with exception if any.
5. How to prove the contents of documents? What is primary & secondary Evidence? When it can be given and how?
6. Explain in detail when character of a person is relevant in Civil & Criminal matter. Explain with provision.

TURN OVER

१. खालील प्रश्नांची एक ते दोन वाक्यात उत्तरे लिहा :

१. शाबितीची जबाबदारी कोणावर असते? (burden of proof)
२. एव्ही संबध नसलेली तथ्ये केव्हा संबध होतात?
३. कोणती तथ्ये तोंडी पुराव्याने शाबीत करता येतील?
४. दिवाणी दाव्यांमध्ये कबुली केव्हा संबध असतात?
५. हुंडाबळी संदर्भात अनुमान कोणते?
६. निर्णायक पुरावा कोणता?
७. हिशोबाच्या पुस्तकातील नोंदी केव्हा संबध होतात?
८. इलेक्ट्रॉनिक पुराव्याच्या तपासनिर्साचे मत केव्हा घेतले जाते?
९. संदिग्ध दस्तऐवज म्हणजे काय?
१०. साक्षिदाराच विश्वासपात्रतेबाबत संशय कसा निर्माण करता येईल?

२. खालीलपैकी थोडक्यात टिपा लिहा (कोणतेही चार) :

- अ) न्यायाधिकाचा प्रश्न विचारण्याचा अगर दस्तऐवज हजर करण्याचा आदेश देण्याचा अधिकार.
- ब) वैवाहिक जीवनाच्या काळातील निवेदने अप्रकटनाचा हक्क कोणता?
- क) सार्वजनिक दस्तऐवज व खाजगी दस्तऐवज.
- ड) दस्तऐवज हजर करण्याबाबतच्या नोटीशीचे नियम.
- इ) पोलिसांच्या हवालात असताना आरोपीने दिलेला कबुली जबाब केव्हा ग्राह्य असतो.
- फ) जी व्यक्ती मरण पावली आहे, अशा व्यक्तींनी केलेली तथ्यांची मुल्यांकन करा.

३. खालील प्रश्नांमधील कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा, कारणे द्या :

- १) 'क' च्या गुन्ह्याचा आरोप आहे.
 - अ) अभिकथित गुन्हा घडल्यानंतर तो फरारी झाला ही गोष्ट संबध आहे का? कोणत्या कलमाखाली व कसे ते लिहा.
 - ब) ज्यावेळी 'क' ने घर सोडले त्यावेळी 'क' ज्या ठिकाणी गेला त्या ठिकाणी त्याच महत्वाच काम होत ही गोष्ट संबध आहे का? कोणत्या कलमाखाली हे सविस्तर लिहा.
- २) 'क' हा 'ख' चे मृतयुक्त्यातील अधिकथन शाबीत करू इच्छितो.
 - अ) 'क' ने काय शाबीत केले पाहिजे? कायदा स्पष्ट करा.
 - ब) हरविलेल्या दस्तऐवजातील मजकूर 'क' ला कोर्टासमोर शाबीत करायचे आहे तो ते कशा प्रकारे शाबीत करू शकतो.

TURN OVER

Nov = 2015

Law of Evidence

Nov = 2015

Q.P. Code : 27004

4

- ३) 'क' हा अशील 'ख' या न्यायवादीला म्हणतो मी बनावट दस्तावेज केला आहे व तुम्ही माझा बचाव करावा अशी माझी तुम्हाला विनंती आहे?
- अ) 'ख' न्यायादी वरील गोष्ट गुप्त ठेवू शकतो का? किंवा 'ख' ला ही गोष्ट पोलिसांना सांगणे बंधनकारक आहे? कारणे द्या.
- ब) जर वरील संदर्भात 'क' 'ख' ला सांगतो की, मी बनावट दस्तावेज करून एकाला लुबाडणार आहे. तुम्ही त्यावर खोटा दावा करा. अशा प्रसंगी न्यायवादीची जबाबदारी कोणती? कायद्याचे कलमाच्या आधारे स्पष्ट करा.

४. खालीलपैकी सविस्तर उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) :

४८

- कबुली म्हणजे काय? योग्य कबुली कोण करू शकतो? केव्हा? सविस्तर लिहा.
- कोणाला साक्ष देता येईल? कोणत्या साक्षीदारांना कायद्याने साक्षीदेण्यापासून संरक्षण दिलेले आहे? कशाप्रकारचे संरक्षण त्यांना दिलेले आहे व त्याची मर्यादा कोणती?
- शाबीताची जबाबदारी म्हणजे काय? शाबीताची जबाबदारी कोणावर असते कलम १०१ ते १११ च्या मदतीने सविस्तर लिहा.
- केव्हा तोंडी पुरावा न्यायालयात सादर करू देत नाहीत? त्याला अपवाद आहे का? सविस्तर लिहा.
- दस्तावेजाचा मजकूर कशाप्रकारे शाबीत करता येईल? अव्वल पुरावा व दुय्यम पुरावा कोणता? व तो केव्हा देता येईल? व कशा प्रकारे देता येईल?
- दिवाणी व फौजदारी दाव्यांमध्ये व्यक्तीचे पूर्वचरित्र संबद्ध आहे का? कायद्यातील तरतुदीनुसार सविस्तर स्पष्ट करा?

Q.P. Code :13239

[Time: Three Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: 1. All question are compulsory.

Q.1 Answer in one or two sentences.

- a) Birth during marriage conclusive proof of legitimacy. Explain?
- b) What is confession?
- c) About what facts evidence can be given?
- d) What is May Presume?
- e) When oral admission as to contents of documents relevant?
- f) Can a witness be excused from answers on the ground that answer will criminate him?
- g) Character when relevant
- h) What is public Document?
- i) Who may testify?
- j) What is the presumption as to electronic records five years old as per section 90-A?

20

Q.2 Write short notes on the following (Any Four)

- a) Leading questions
- b) Refreshing Memory
- c) Professional Communication
- d) Explain the law regarding cross examination of a witness as to previous statement
- e) Presumption as to Gazettes in electronic forms
- f) Admissibility of electronic records

20

Q.3 Solve any two of the following with reasons or justifications.

- a) 'A' is tried for a crime.
 - i. The Fact that he said something indicating an intention to commit that particular crime is relevant. Give reason.
 - ii. The fact that he said something indicating a general disposition to commit crimes of that class is relevant. Give reason.
- b) i. A Barrister is instructed by an attorney or Vakil that important witness is a dacoit. Can the barrister ask the witness he is dacoit? Give reason.
- ii. A witness of whom nothing whatever is known being questioned to his mode of life and means of living gives unsatisfactory answers. Whether witness can be ask he is a dacoit? Give reason
- c) 'A' is tried for a riot & is proved to have marched at the head of a mob
 - i. Whether the cries of the mob are relevant? If yes, under what provision of law? Give reason
 - ii. In the instant case if the mob was silent during the march, what difference it will make on A's Trial?

12

Q.4 Answer in detail (ANY FOUR)

- a) Explain what is examination in chief, Cross examination and re-examination? When it is held and for what purpose?
- b) Describe in detail theory of relevancy.
- c) Explain in detail with provision when the confession is relevant and when it is irrelevant.
- d) Explain in detail the provision of section 32 of Indian Evidence Act regarding statement of a person who is dead or cannot be found etc.
- e) Define evidence. Explain different types of evidence. Explain their evidential value.
- f) Explain in detail motive, preparation & previous or subsequent conduct when relevant.

48

Q.P. Code:13239

[वेळ: तीन तास]

[गुण:८०]

Please check whether you have got the right question paper.

सूचना: 1. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे

प्र.१ खालील प्रश्नाची एक/दोन वाक्यात उत्तरे लिहा.

- वैवाहिक जीवनाच्या काळात जन्म हा औरसातेचा निर्णयात पुरावा आहे?
- कबुली जबाब म्हणजे काय?
- कोणत्या तपत्याचा पुरावा देता येईल?
- गृहीत धरता येईल म्हणजे काय?
- दस्ताएवाजाच्या मजकुराबाबत तोंडी कबुल्या केव्हा संबंध असतात?
- एखाद्या उत्तेरामुळे साक्षीदार गुन्ह्यात गोवल जाईल म्हणून उत्तर देण्याचे तो टाळू शकतो काय?
- चारित्र्य केव्हा संबंध आहे
- सार्वजनिक दस्तऐवज म्हणजे काय?
- कोणाला साक्ष देता येईल?
- कलम १० A प्रमाणे पाच वर्षांपूर्वीचा जन्म इलेक्ट्रॉनिकस अभिलेखाचाकर्ता गृहीतक कोणते ?

प्र.२ खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांवर थोडक्यात टिपा लिहा.

- उत्तर सूचक प्रश्न
- स्मृतीला उजाला देणे
- व्यवसाय क्रमातील निवेदन
- एखाद्या साक्षीदाराची पूर्वीच्या लेखी कथानासंबंधी उलट तपासणीचा कायदा स्पष्ट करा
- इलेक्ट्रॉनिकस नमुने मधील राजपत्राचे सदभूति अमान
- इलेक्ट्रॉनिकस अभिलेखाची ग्राह्यता

प्र.३ खालील प्रश्नांमधील कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा कारणे द्या.

- एका गृहण्याबद्दल कर्ची सपरीक्षा करण्यात आली ती विगिष्ट गुन्हा करण्याचा उद्देश मचित करणारे काही तरी त्याने म्हटले ते तथ्य संबंध आहे का? त्या प्रकारे गुन्हे करण्याकडे सर्वसाधारणतः दर्शविणारे काही तरी त्याने म्हटले हे तथ्य संबंध आहे का? स्पष्ट करा
- एक महत्वाचा साक्षीदार हा एक डाकू आहे अशी माहिती एका न्यायावादीने किंवा वकिलाने बॅरिस्टरला दिलेली आहे. बॅरिस्टरला त्या साक्षीदाराला तो डाकू आहे का असा प्रश्न विचारता येईल का? कारणे द्या.
- ज्या साक्षीदारासंबंधी कसलीच माहिती नाही त्याला त्यांच्या जीवनपद्धती विषयी व उप्जीवाकेच्या साधनाविषयी प्रश्न विचारण्यात आल्यावर तो असमादानाकारक उत्तर देतो:- त्या साक्षीदाराला तो डाकू आहे का असे विचारता येईल का? कारणे द्या.

[पुढे पहा]

Q.P. Code :13239

- क) दंगा केल्याबद्दल "क" ची संपरीक्षा होते व तो जमावाच्या अग्रभागी चालला होता असे शोबित होते.
१. जमावाचा आरडाओरडा हे तथ्य त्या व्यवहाराच्या स्वरूपाचा खुलासा करणारे म्हणजे संबद्ध आहे का?
 २. जर जमाव शांततेने मार्च करत असल्यास "क" च्या खटल्यात काही फरक पडेल का?

प्र.४ खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- अ. सरतपासणी, उलटतपासणी आणि फेरतपासणी म्हणजे काय? ती केव्हा घेतात?
- ब. तथ्यांच्या संबद्धते विषयीची सविस्तर माहिती लिहा.
- क. कबुली जबाब केव्हा ग्राह्य धरायचा व केव्हा ग्राह्य धर्यायचा नाही हे सविस्तर लिहा.
- ड. जी व्यक्ती मरण पावली आहे किंवा जिचा शोध लागू शकत नाही अशा व्यक्तींनी केलेले संबंध तथ्यांचे कथन कोणत्या परिस्थितीत संबंध असते हे कलम ३२ भारतीय पुरावा अधिनियम च्या अनुसंधाने लिहा.
- इ. पुरावा म्हणजे काय? विविध पुरावे कोणते ते सविस्तर लिहा. विविध पुरावांचे कायदेशीर महत्व काय आहे ते स्पष्ट करा.
- फ. हेतू पूर्व तयारी आणि पूर्वाचे किंवा नंतरचे वायणक या तथ्यांच्या संबंधाविषयी सविस्तर लिहा.

Sem 6 LLB
Sem 10 BLS

QP Code : 305701

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B.: (1) All questions are **compulsory**.
(2) **Figures** to the right indicate full marks.

1. Answer each of the following in **one** or **two** sentences.

- When is previous good character relevant.
- Define a digital signature.
- Differentiate between a statement and confession.
- What is evidentiary value of an accomplice
- Opinion of expert, when relevant.
- In what circumstances leading questions can not be asked
- What is hostile witness.
- Presumption as to dowry death.
- When facts not otherwise relevant becomes relevant.
- What is Res Gestae.

20

2. Write short notes on any **four** of the following :

- Critically comment on facts which need not to be proved.
- Explain with examples proved, disproved and not proved.
- Statement of persons who can not be called as witness.
- Doctrine of estoppel
- Conclusive proof
- Burden of proof

20

3. Solve any **two** of the following giving reasons :

- Advocate Tanaji was appointed in the criminal case against a pauper, by magistrate. The Advocate appeared in the case at trial and found that the witness tendered by prosecution is a 'dumb' person and prosecutor himself was narrating to court what that 'dumb witness' has seen at the scene of offence:
 - Can such witness testify in a case at the Court?
 - Was the prosecutor Correct? Justify.
 - What should have he done?
- Mr. Akshay was suspected of murder of Miss Karuna. He was apprehended by police and brought to the police station. The police inspector was well built and had a rough voice and appearance. Being afraid that he would beat, Mr. Akshay gave in writing to the Police inspector, while in his custody, that "I have murdered Miss Karuna with a knife and I have hidden it in an old house, I can show it to you if you take me there". In this situation

12

[TURN OVER]

Evidence
May 11/16

QP Code : 305701

2

- (a) What portion if any is admissible in evidence out of the statement by Mr. Akshay to police?
- (b) What is the reason why the entire statement can not be accepted in evidence?
- (iii) Priti agrees in writing to sell a horse to pradeep for Rs. 1,000 or Rs. 1,500.
- (a) Whether evidence can be given to show which price was to be given?
- (b) Give reason with provision.

4. Answer in detail (Any Four)

- (a) Explain and distinguish between direct evidence and circumstantial evidence.
- (b) Explain in detail kinds of confession and consequence of a confession.
- (c) What is the meaning of relevant facts under Evidence Act? Explain giving examples and also case law, if any.
- (d) Hearsay evidence is no evidence, Explain this proposition. Are there any exception?
- (e) What is dying declaration and its evidential value?
- (f) What is primary evidence and secondary evidence? How to prove primary and secondary evidence? When secondary evidence can be given.

48

(मगती रूपंतर)

तास)

(एकूण गुण : १००

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
- (२) उजव्या बाजूकडील एक गुण दशांशात.

१. एक किंवा दोन ओळीत उत्तर लिहा.

२०

- (अ) पुर्वीचे उत्तम चारित्र्य पुराव्यात महत्त्वाचे व संदर्भघन केव्हा ठरते?
- (ब) डिजीटल स्वाक्षरी म्हणजे काय?
- (क) जबाब व कबुलीजबाब यातील कायदेशीर फरक स्पष्ट करा.
- (ड) अकाम्प्लीस (सह. आरोपी) च्या साक्षीच्या पुराव्याचे मुल्य सांगा.
- (इ) तज्ज्ञांची मते केव्हा संबंध आहे?
- (फ) गर्मीत प्रश्न केव्हा विचारता येत नाही?
- (म) फितुर साक्षीदार म्हणजे काय?
- (ह) हुंडाबळी संबंधीत गृहीतक कोणते?
- (ई) एव्ही संबंध नसलेली तथ्ये केव्हा संबंध होतात.
- (ज) रेस गेस्टे म्हणजे काय?

[TURN OVER]

२. खालील प्रश्नांची थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

- (क) ज्या गोष्टी शाबीत कराव्या लागत नाहीत त्यावर सविस्तर विवेचन करा.
- (ख) गृहीत धरता येईल, 'गृहीत धरील', निर्णायक पुरावा उदाहरणामह स्पष्ट करा.
- (ग) ज्यांना साक्षीदार म्हणून बोलावणे शक्य नसते त्या व्यक्तींनी केलेली कथने
- (घ) एस्टॉपलचे तत्व विशद करून त्यावर आपले विचार सांगा.
- (च) निर्णायक पुरावा
- (छ) शाबीताची जबाबदारी

३. खालील प्रश्नांपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

(अ) तानाजी या वकिलाची नेमणूक एका खटल्यात गरीब पक्षकाराची केस चालविण्यासाठी झाली. मॅजिस्ट्रेट साहेबांसमोर सदर केस चालवायला वकिल हजर झाले तेव्हा लक्षात आले की साक्षीदार 'मुका' आहे आणि सरकारी वकिल स्वतःच कोर्टाला साक्षीदाराने काय 'पाहिले' होते ते सांगू लागले होते.

- (१) असा मुका साक्षीदार साक्ष देऊ शकतो काय?
- (२) सरकारी वकिलांची कृती योग्य होती काय?
- (३) त्यांनी काय करावयास हवे होते?

(ब) श्री अक्षय यांच्यावर करुणा हिचा खून केल्याचा संशय होता म्हणून पोलिसांनी त्याला पकडून पोलीस ठाण्यावर आणले. ते गेल पोलीस अधिकारी जाडपु व रागीट आवाजाचा होता. त्याला घाबरून अक्षयने असे लिहून दिले, त्या इन्स्पेक्टरकडे ज्यावेळी तो त्याचेच ताब्यात होता की, "मी करुणाला सुरी ठार मारले असून ती सुरी मा. नाझ्या जुन्या घरी लपवून ठेवला आहे. मी ती तुम्हाला तेथे मूला घेऊन गेलात तर दाखवू शकतो" या परिस्थितीत-

- (१) या अक्षयचा लेखी म्हणण्यातील काही भाग पुराव्यात ग्राह्य धरला जाईल काय? कोणता?
- (२) संपूर्ण जबाब (अक्षयचा) पुराव्यात का ग्राह्य होऊ शकणार नाही?

(क) प्रिती ही प्रदीपला १,००० रुपयाला किंवा १,५०० रुपयाला घोडा विकण्याचा लेखी करार करते यापैकी कोणती किंमत द्यावयाची होती?

- (१) त्याचा पुरावा देता येईल काय?
- (२) कारणे द्या व कायद्याचे कलम स्पष्ट करा.

[TURN OVER]

४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- (अ) थेट पुरावा व परिस्थितीजन्य पुरावा याबाबत सविस्तर विवेचन करून दोघांतील फरक स्पष्ट करा.
- (ब) कबुलीजबाबाचे प्रकार सविस्तरपणे सांगून कबुलीजबाब दिल्याचे परिणाम विशद करा.
- (क) रिलेव्हंट फॅक्ट्स (संदर्भातील तथ्ये वस्तुस्थिती) म्हणजे काय? उदाहरणे व शक्य असल्यास केस लॉ देऊन संकल्पना स्पष्ट करा.
- (ड) 'ऐकीव पुरावा' हा पुरावा होऊ शकत नाही या विधानावर स्पष्ट माहिती द्या. या विधानास काही अपवाद आहेत का? कोणते?
- (ई) मृत्युपूर्व जबाब म्हणजे काय? त्याच्या केसमध्ये पुराव्याचे मुल्य किती असते?
- (उ) अव्वल पुरावा दुय्यम पुरावा म्हणजे काय? तो कसा शाबीत करावा? दुय्यम पुरावा केव्हा घायचा असतो.

MUPD16035 ASMITA COLLEGE OF LAW, VIKHROLI (E) 5/12/2016 9:38:05 AM

LLB sem VI

BLS sem X

QP Code : 13095

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B.:** (1) Attempt all the questions
(2) Figures to the right indicate the marks allotted.

1. Answer in **one** or **two** sentences : 20
- What is 'Res Gestae'?
 - What is a 'Secure Digital Signature'?
 - What is a primary evidence?
 - Explain 'Judicial Confession'?
 - How is a public document certified?
 - What is re-examination? Which party can re-examine a witness?
 - Who may testify as a witness in the Court of Law?
 - How much of an information received from an accused be proved?
 - Who is an accomplice?
 - Explain the meaning of 'Plea of Alibi'
2. Write short notes on **any four** of the following : 20
- Dying Declaration
 - Burden of proof
 - Presumption of fact
 - Admissions
 - Conclusive Proof
 - Hearsay Evidence
3. Solve **any two** of the following : 12
- Raghu is arrested for committing a murder. Immediately after his arrest, Raghu voluntarily confesses to the police officer in the police station. He discloses in his confession, the place where he has hidden the weapon with which he committed the offence.
 - Will Raghu's statement amount to confession?
 - When can a confession be taken to be relevant as per law? Explain.
 - Birju threw acid on Asha's face who is a 12 year old school going girl. A case was made against him. During the trial, Asha was also summoned to be examined as a witness. However, during the trial, the defence lawyer raised an objection on her being examined as a witness.
 - Can Asha be examined as a witness in this case? Explain why?
 - What would have been the scenario if Asha was deaf and dumb? Explain.

(c) Robert intentionally leads Peter to believe that one acre of a particular land belongs to him and thereby induces Peter to buy and pay for the land. The land at the time of sale did not belong to Robert but after three months of Sale, Robert becomes the owner of the said land. Now, he seeks to set aside the sale between himself and Peter.

(i) Can the Sale be set aside between them? Why?

(ii) Explain the Doctrine applicable to such kind of cases with the help of relevant provisions.

4. Answer the following in detail.(any four)

48

- Explain the meaning of 'Evidence'. When can a secondary evidence be given in place of primary evidence?
- 'Evidence may be given of facts - in - issue and relevant facts.' Explain which facts are relevant under the Indian Evidence Act, 1872?
- Explain the law relating to the Relevancy of Judgements of Court of Justice.
- What is documentary evidence? How are the contents of a document proved in a court of law?
- What should be the order of examination of witnesses in a criminal trial? When can leading questions be asked to a witness?
- Who is an 'Expert'? In which cases are the opinion of experts taken as relevant?

may 15

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

एकूण गुण : १००

सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.

(२) उजव्या बाजूकडील अंक गण दर्शवितात.

१. दोन ओळीत उत्तर लिहा.

२०

- 'रेश गेस्टे' म्हणजे काय?
- सुरक्षित डिजिटल स्वाक्षरी म्हणजे काय?
- अव्वल पुरावा म्हणजे काय?
- न्यायिक कबूलीजबाब स्पष्ट करा.
- सार्वजनिक दस्तावेज कसा प्रमाणित केला जातो.
- फेरतपासणी म्हणजे काय? कोणता पक्ष साक्षीदाराचा फेरतपासणी करू शकतो?
- साक्षीदार म्हणून न्यायालयात कोणाला साक्ष देता येईल?
- आरोपीकडून मिळालेल्या माहितीपैकी किती भाग शाबीत करता येईल?
- सहअपराधी म्हणजे काय?
- 'एलीबी चा बचाव' म्हणजे काय?

२. कोणत्याही चार वर टिपा लिहा :-

२०

- (अ) मृत्युकालीन अभिकथन
- (ब) शाबितीची जबाबदारी
- (क) तथ्यांचे गृहीत
- (ड) कबुली
- (इ) निर्णायक पुरावा
- (फ) ऐकीव पुरावा

३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा :-

१२

- (अ) रघुला खुनाच्या गुन्ह्यात अटक झाली आहे. अटकेनंतर ताबडतोब रघू स्वच्छेने पोलीस स्टेशनमध्ये पोलीस अधिकाऱ्यासमोर कबूली जबाब देतो. त्याचे कबूली जबाबात गुन्ह्यात वापरलेली शस्त्रे कुठे लपून ठेवली, त्या जागेसंबंधी माहिती देतो.
 - (१) रघूची माहिती कबूली जबाब होईल काय?
 - (२) कबूली जबाब कायदानुसार कधी संबद्ध असतो? स्पष्ट करा.
- (ब) बिरजू ने अशा या १२ वर्षीय शाळेत जाणार मुलांच्या चेहऱ्यावर अॅसिड फेकले. त्याच्यावर खटला दाखल झाला. खटल्या दरम्यान आशाला साक्षीदार म्हणून बोलाविण्यात आले. बचाव पक्षाचा वकिलाने आशाला साक्षीदार म्हणून तपासण्यावर आक्षेप घेतला.
 - (१) आशाला या केसमध्ये साक्षीदार म्हणून तपासता येईल का? कारणे द्या.
 - (२) आशा बहरी आणि मूकी असल्यास, काय चित्र असेल? स्पष्ट करा.
- (क) रॉबर्ट, पीटरला जाणिवपूर्वक असा विश्वास देतो कि एक विशिष्ट एक एका जमीन त्याचे मालकीची आहे आणि ती खरेदी करून त्यास पैसे देण्यास प्रवृत्त करतोस. त्या व्यवहाराचे वेळी ती जमीन रॉबर्टच्या मालकीची नव्हती. पण विक्री नंतर तीन महिन्यांनी रॉबर्ट तिचा मालक बनला. आता त्याला पीटर आणि त्याचे पधील विक्रीच्या व्यवहार रद्द करायचा आहे.
 - (१) त्यांच्यातील विक्रीचा व्यवहार रद्द होऊ शकतो का? कारणे द्या.
 - (२) अशा प्रकारच्या केसेसमध्ये लागू असणारे तत्व कायदेशीर तरतूदीच्या आधारे स्पष्ट करा.

४. सविस्तर उत्तरे द्या (कोणतेही चार)

४८

- (अ) 'पुरावा' म्हणजे काय स्पष्ट करा. अव्वल पुराव्याच्या जागी दुय्यम पुरावा कधी देता येऊ शकतो?
- (ब) 'पुरावा हा वाद तथ्य आणि संबद्ध तथ्याचा देता येऊ शकतो? भारतीय पुरावा कायदानुसार कोणते तथ्य हे संबद्ध तथ्य असतात?
- (क) न्यायालयाचे न्यायनिर्णय केव्हा संबद्ध असतात? याबद्दलचे कायदेशीर तरतूदी स्पष्ट करा.
- (ड) लेखी पुरावा म्हणजे काय? दस्तऐवजातील मजकूर न्यायालयात कसा प्रकारे सिद्ध केला जातो?
- (इ) फौजदारी खटल्यातमध्ये साक्षीदाराचे तपासणीचा क्रम कसा असतो? साक्षीदाराला उत्तरसूचक प्रश्न केव्हा विचारता येऊ शकता?
- (फ) 'विशेषज्ञ' कोण असतो? कोणत्या खटल्यामध्ये विशेषज्ञाचे मत संबद्ध असते.

Law of Evidence

Sem 10 BLS

Sem 6 UB

09 NOV 2015

QP Code : 305700

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B. : (1) All questions are compulsory.
(2) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer each of the following in **one** or **two** sentences.

- What is fact?
- What is Leading question?
- On whom burden of proof lies?
- Which facts need not be proved?
- Presumption as to electronic messages?
- Which facts can be proved by oral evidence?
- Rules as to notice to produce?
- Define 'Relevant'
- What is dying declaration?
- Opinions of Experts.

20

2. Write short notes of the following (Any four)

- Refreshing memory
- Motive & preparation when relevant?
- Oral Evidence must be direct
- Conclusive proof
- Admissibility of electronic records
- Judge's power to put question or order production

20

3. Solve any two of the following with reason or justification

- 'A' is on his trial for the murder of 'C'. There is evidence to show that 'C' was murdered by 'A' & 'B'. 'B' said- 'A' & I murdered 'C'.
 - What is the effect of the said statement?
 - Whether it can be used against 'A'? Give reason
- A agrees in writing to sell a horse to B for Rs. 1 000 or Rs. 1500.
 - Whether evidence can be given to show which price was to be given?
 - give reason with provision.
- 'A' sues 'B' for money due on a bond. The execution of bond is admitted but 'B' says it was obtained by fraud which 'A' denies
 - On whom burden to prove lies ? A or B? Give reason with provision.
 - In above matter if execution of bond is not admitted what difference would it make? Then burden lies on whom to prove? Give Reason.

12

[TURN OVER]

4. Answer the following in detail. (Any Four)

48

- Explain in detail provision of law regarding statement by persons who cannot be called as witness.
- What is primary and secondary evidence? How to prove them? When secondary evidence can be given?
- 'Exclusion of oral by documentary evidence.' Explain.
- Who may testify? Questions lawful in cross examination as per section 146? Impeaching the credit of witness when allowed?
- What is Estoppel? Explain in detail different type of estoppels.
- What is admission? What is confession? Explain in detail and compare them.

(मराठी रूपांतर)

(3 तास)

(एकूण गुण : १००)

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
(२) उजव्या बाजूकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. एक किंवा दोन ओळीत उत्तरे लिहा.

२०

- तथ्य म्हणजे काय?
- उत्तर सूचक प्रश्न म्हणजे काय?
- शाबिताची जबाबदारी कोणावर असते?
- शाबित करण्यासाठी आवश्यकता नाही अशी तथ्य कोणती?
- इलेक्ट्रॉनिक संदेशाबाबत गृहीतक कोणती?
- कोणती तथ्ये तोंडी पुराव्याने शाबित करता येतील?
- दस्ताऐवज हजर करण्याबाबतच्या नोटिसचे नियम कोणते?
- संबंधाची व्याख्या करा.
- मरण्यापूर्वीची जबानी कोणती?
- तज्ज्ञांची मते म्हणजे काय?

[TURN OVER]

२. खालील प्रश्नांची थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

- (क) स्मृतीला उजाला देणे
- (ख) हेतु, पूर्वतयारी केव्हा संबद्ध असते.
- (ग) तोंडी पुरावा प्रत्यक्ष असला पाहिजे.
- (घ) निर्णायक पुरावा
- (च) इलेक्ट्रॉनिक अभिलेखाची ग्राह्यता
- (छ) न्यायाधिकाचा प्रश्न विचारण्याचा अगर दस्तऐवज हजर करण्याचा आदेश देण्याचा अधिकार.

३. खालील प्रश्नांपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

- (अ) 'ग' च्या खुनाबद्दल 'क' ची संपरीक्षा चालू आहे. 'क' व 'ख' यांनी 'ग' चा खून केला असा पुरावा आहे व 'ग' चा खून 'क' ने व मी केला असे 'ख' म्हणाला.
 - (१) या कथनाचा परिणाम काय होईल?
 - (२) हे कथन 'क' विरुद्ध विचारात घेता येईल का? कारणे द्या.
- (ब) 'क' हा 'ख' ला १००० रुपयाला किंवा १५०० रुपयाला घोडा विकण्याचा लेखी करार करतो.
 - (१) यापैकी कोणती किंमत द्यावयाची होती? त्याचा पुरावा देता येईल का?
 - (२) कारणे द्या व कायद्याचे कलम स्पष्ट करा.
- (क) बंधपत्रावरून येणे असलेल्या पैशासाठी 'क' हा 'ख' वर दावा लावतो. बंधपत्राचे निष्पादन झाल्याचे कबुल करण्यात आले आहे पण ते कपटाने मिळवले असे 'ख' म्हणतो व 'क' ते नाकबूल करतो.
 - (१) शाबित करण्याची जबाबदारी कोणावर आहे 'क' वर का 'ख' वर? कारणे द्या व कायद्याचे कलम स्पष्ट करा.
 - (२) वरील उदाहरणात बंधपत्र जर कबुल केले नाही तर त्याचा परिणाम काय होईल? हे सिद्ध करण्याची जबाबदारी कोणावर येईल? कारणे द्या.

४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- (अ) ज्यांना साक्षीदार म्हणून बोलावणे शक्य नसते त्या व्यक्तींनी केलेली कथने बाबत सविस्तर लिहा व कायद्याचे कलम स्पष्ट करा.
- (ब) अव्वल पुरावा व दुय्यम पुरावा म्हणजे काय? तो कसा साबित करावा? दस्तऐवजासंबंधी दुय्यम पुरावा देता येईल असे प्रसंग कोणते?
- (क) लेखी पुराव्यामुळे तोंडी पुरावा अपवार्जित होणे कसे ते स्पष्ट करा.
- (ड) कोणाला साक्ष देता येईल? उलटतपासणी बाबत कायदेशीर असलेले प्रश्न कोणते? कलम १४६ प्रमाणे स्पष्ट करा. साक्षीदाराच्या विश्वासपात्रतेबद्दल संशय केव्हा व्यक्त करता येईल.
- (ई) प्रतिबंध म्हणजे काय? विविध प्रकारचे प्रतिबंध कोणते ते सविस्तर लिहा.
- (उ) कबुली म्हणजे काय? कबुलीजबाब म्हणजे काय? सविस्तर लिहा व त्यांची तुलना करा.

QP Code : 23656

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B. : (1) All questions are compulsory.
(2) Figures to the right indicate full marks.

1. Answer the following in **one or two** sentences. 20
- In criminal cases, when is character taken as relevant?
 - Mention any two facts of which the court must take judicial notice?
 - What is a 'Primary Evidence'?
 - Upon whom is the burden of proving a person alive?
 - When can the adverse party impeach the credibility of a witness?
 - Who is an accomplice?
 - When can a judge put questions to a witness?
 - What are private documents?
 - Define 'Secure digital signature'.
 - Which kind of question cannot be asked to a witness?
2. Write short notes on **any four** of the following:- 20
- Experts Opinion
 - Plea of Alibi
 - Examination of witnesses
 - Evidence
 - Public Documents
 - Estoppel
3. Solve **any two** of the following. 12
- Javed Khan, a movie star, under the influence of liquor was driving his car. Unable to control, his car dashed to the pavement killing two of the pavement dwellers. The Police officer arrives the Scene of offence. 'A', who is a permanent dweller had seen the accident and gives his statement to the police. B, who is a watchman of a building near the spot of incident receives the information of the said accident from his friend C and gives his statement to the police officer investigating the crime.
 - Whether the statement given by A to the police officer is admissible by the court? Explain Why?
 - Is the statement given by B admissible? Explain the principal of 'Res Gestae'.

[TURN OVER

SQ-Con. 4023-15.

b) A, B & C plan to kill D by hiring a contract killer Z. After the commission of the crime, when Z was arrested by the police, he named A, B & C to be involved in the said crime. B, however, denies his role in the commission of the crime. The police officer books all the four as accused for the murder of D.

(i) Can the police officer book B as a co-conspirator in this case. If yes, under which provision?

(ii) What will be the situation if B did not actively take part in the commission of the crime but only helped A & C in finding a contract killer Z?

c) Radha was burnt alive by her husband Ravi for not fulfilling his demands for dowry. In the Hospital, Radha dies but before dying. She makes a statement relating to her death, to the nurse who was present there at the time of her treatment.

(i) Does the statement made by Radha amount to a dying declaration?

(ii) Give a landmark judgement highlighting the law relating to the dying declaration.

4. Answer any four of the following in detail

48

a) When may the court presume a fact? Explain the law relating to presumption of fact.

b) Who is a witness? When is a communication said to be a professional communication?

c) When is the statement of a third person taken as relevant in the court?

d) When is a confession taken as relevant under the Indian Evidence Act? Explain the law relating to confession.

e) 'Evidence may be given of facts-in-issue'. Analyse the statement critically.

f) Define 'evidence'. which are the different kinds of evidence?

[TURN OVER

Nov 15

QP Code : 23656

- 3 -

(मराठी रूपांतर)

एकूण गुण : १००

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
(२) गुणसंख्या प्रश्नांच्या उजवीकडे दर्शविले आहे.

१. खालील प्रश्नांची दोन वाक्यात उत्तरे लिहा. २०
- १) फौजदारी दाव्यामध्ये चारित्र्य केव्हा संबंधीत म्हणून घेतले जाते ?
 - २) न्यायालयाने न्यायालयीन दखल घेणे आवश्यक आहे अश्या कोणत्याही दोन तथ्यांचा उल्लेख करा ?
 - ३) प्राथमिक पुरावा म्हणजे काय ?
 - ४) व्यक्ती जीवंत आहे हे शाबीत करण्याची जबाबदारी कोणाची असते ?
 - ५) प्रतिकूल पक्ष साक्षीदारावरती विश्वासार्हता संशय कधी व्यक्त करू शकतो ?
 - ६) सह आरोपी कोणाला म्हणतात ?
 - ७) न्यायाधीश साक्षीदारांना केव्हा प्रश्न विचारू शकतात ?
 - ८) कोणते दस्तऐवज खाजगी दस्तऐवज असतात ?
 - ९) सुरक्षित डीजीटल स्वाक्षरी असे म्हणतात ?
 - १०) साक्षीदारास कोणत्याही प्रकारचे प्रश्न विचारले जाऊ शकत नाही ?
२. टिपा लिहा. (कोणतेही चार) २०
- १) तंज्ञाची मते
 - २) ऐलीबीचा बचाव
 - ३) साक्षीदारांची तपासणी
 - ४) पुरावा
 - ५) सार्वजनिक दस्तऐवज
 - ६) प्रतिबंध
३. खालील पैकी कोणतेही दोनची कारणे देऊन उत्तरे लिहा. १२
- अ) चिन्नपट अभिनेता जावेद खान हा दारुच्या नशेमध्ये त्याची मोटार चालवीत असताना ब्राह्मण ताब्यात ठेवता न आल्यामुळे त्याची मोटार फुटपाथला धडकली व दोन फुटपाथ वासीय ठार झाले. पोलीस अधिकारी घटना स्थळावर दाखल झाले. तेथील कायम रहिवासी 'अ' याने अपघात पाहिला होता. त्याने पोलीसांना जबाब दिला. 'ब' हा

[TURN OVER

SQ-Con. 4023-15.

घटनेजवळील असलेल्या इमारतीचा रखवालदार असून त्याला त्याचा मित्र क कडून अपघाताची माहिती मिळते व 'ब' हा गुन्हाचा तपास करण्याच्या पोलीस अधिकऱ्यास जबाब देतो.

- (१) 'अ' ने पोलीस अधिकऱ्यास दिलेला जबाब हा लयात ग्राह्य आहे काय? का ते स्पष्ट करा.
- (२) 'ब' ने दिलेला जबाब ग्राह्य आहे काय? 'रेस गेस्टी' चे तत्व स्पष्ट करा.
- ब) 'झेड' या कॉन्ट्रॅक्ट किलरची भाड्याने नेमणुक करून 'अ', ब, क, हे ड ला ठार मारण्याचा कट आखतात. गुन्हा झाल्यानंतर जेव्हा पोलीस झेल ला अटक करतात. तो अ,ब,क, हे गुन्ह्यामध्ये सामील (सहभागी) असल्याचे सांगतो. परंतु ब हा त्याची गुन्ह्यामधली भुमीका नाकारतो. पोलीस अधिकारी चारही जनांना खुन केल्याच्या गुन्ह्यामध्ये आरोपी म्हणून नोंद करतात.
- (१) पोलीस अधिकारी ब ला गुन्ह्यामध्ये सहआरोपी म्हणून दाखल करू शकतात काय? कोणत्या तरतुदीनुसार?
- (२) जर ब ने प्रत्यक्ष गुन्ह्यामध्ये सहभाग घेतला नसेल परंतु केवळ झेड ला कॉन्ट्रॅक्ट किलरला शोधण्यासाठी 'अ' व 'क' ला मदत केली असेल तर परिस्थिती काय असेल?
- क) हुंड्याच्या मागणीची पूर्तता न केल्यामुळे सिधाला तिचा पती रवि याने जीवंत जाळले. रुग्णालयामध्ये राधाचा मृत्यु होतो. परंतु मृत्युपूर्वी तिच्या उपचारा दरम्यान उपस्थित असलेल्या परिचारीकेजवळ तिच्या मृत्युशी संबंधीत वक्तव्य करते.
- (१) राधाने केलेल वक्तव्य हे मृत्युपूर्व जबाब आहे काय?
- (२) मृत्युपूर्व जबाबसंबंधी कायदा अधोरेखित करणारा न्यायानिर्णय सांगा.

४. खालील पैकी कोणतेही चारची सविस्तर उत्तरे लिहा.

- १) न्यायालयामध्ये तथ्ये केव्हा गृहित घटना येऊ शकतात? तथ्ये गृहित धरण्यासंबंधित कायदा स्पष्ट करा. ४८
- २) साक्षीदार कोणास म्हणतात? संवाद हा व्यावसायिक संवाद केव्हा होऊ शकतो?
- ३) न्यायालयामध्ये त्रयस्थ व्यक्तीची विधाने केव्हा संबंधित असतात ते सविस्तर स्पष्ट करा.
- ४) भारतीय पुरावा कायदानुसार कबुलीजबाब केव्हा संबंधित म्हणून घेतला जातो? कबुलीजबाबासंबंधीत कायदा स्पष्ट करा.
- ५) वाद तथ्ये ही पुरावा म्हणून दिली जाऊ शकतात. बारकाईने विधान विश्लेषण करा.
- ६) पुरावा म्हणजे काय? पुरावाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

Sem IX (5 Yr)
Sem VI (3 Yr)

Law of Evidence.

May
2014.

QP Code : **CY-2494**

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B. (1) Attempt **all** questions.
(2) **Figures to the right** indicate the **marks** allotted.

1. Answer the following in **not more than two lines** :—

20

- What is Judicial Notice ?
- What is Conclusive Proof ?
- What is Admission and Confession ?
- What are facts in issue ?
- What is re-examination of witness ? When can it be asked for ?
- What is Dying Declaration ?
- What is the meaning of 'Approver' ?
- Define Affidavit. What are its contents ?
- What is common intention ?
- What is document ? Give any two examples ?

2. Write Short notes on any **four** :—

20

- "Experts" and relevancy of his opinion.
- Law relating to 'hostile witnesses'.
- Privilege Communication and its Exceptions.
- Character of person in Civil and Criminal Cases.
- Presumptions under the Evidence Act.
- Blind Witness and Dumb Witness.

3. Solve any **two** of the following :—

12

- 'Sudhir' a Govt. servant, commits misappropriation of funds for the purpose of marrying his daughter. 'Sudhir' communicates this to his wife 'Wani'. Five years later, 'Sudhir' and 'Wani' got divorced. A year after his divorce, Sudhir is put on trial for the offence of criminal misappropriation Wani is procured as a witness by prosecution against Sudhir. Can Wani's testimony be accepted by Court ? Discuss.
- Miss Aruna, an unmarried girl was accused of murder of her newly born child. She was sent in police custody and later on sent for medical examination. While being examined by the Doctor, Miss. Aruna made a confession to the Doctor that she has committed murder of her said newly born child, at that time this statement was over-heard by the Police Constable who was waiting outside to take back Miss Aruna to the police Custody :—
 - Is the confession made by Miss Aruna to the Doctor 'admissible' in evidence ?
 - What is the binding effect of such confession on Miss Aruna ?

Mem
Date

Law of Evidence

Exam I
Exam II

(c) A seriously injured victim on reaching the hospital tells the doctor on duty that "X has stabbed me because", and before completing the sentence, he collapses and dies. Discuss the relevancy and veracity of the above dying declaration in the trial of X for murder. (b) According to Supreme Court of India, dying declaration can be the sole basis of conviction subject to certain precautions. What are these precautions ?

4. Answer in full details (any four) :—

48

- (a) What is the difference between relevancy and admissibility ? Illustrate your answer by giving at least two examples and appropriate case laws.
- (b) What is documentary Evidence ? Is electronically recorded evidence oral, documentary are real one ? Point out the difference, if any, between Indian and English law on the point.
- (c) Explain elaborately stages in a crime. Is the fact of accused wandering near about a WIP's residence to commit this murder relevant ?
- (d) What is basis of the rule of estoppels ? How is it different from promissory estoppels ?
- (e) "He who perceives things by his sense, can only depose the court" ... Discuss the statement in relation to hearsay evidence.
- (f) "Dying declaration has evidential value." Discuss the statement with suitable examples.

[TURN OVER

May 14

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(२) उजव्या बाजूकडील अंक गुण दर्शविनात.

१. दोन ओळीत उत्तरे लिहा :-

२०

- (अ) न्यायालयाने नोटीस म्हणजे काय ?
(ब) निर्णायक पुरावा म्हणजे काय ?
(क) Admission व कबुली जबाब म्हणजे काय ?
(ड) एखाद्या खटल्यातील तथ्य म्हणजे काय ?
(इ) साक्षीदारांची पुनःतपासणी म्हणजे काय ? ती केव्हा केली जाते ?
(फ) मृत्युपूर्व जवानी म्हणजे काय ?
(ग) 'माफीचा साक्षीदार' म्हणजे काय ?
(ह) प्रतिस्पर्धा व त्यातील आशय काय आहेत ?
(स) एकसारखा विचार (Common Intention) म्हणजे काय ?
(द) दस्तऐवज म्हणजे काय ? दोन उदाहरणे द्या.

२. कोणत्याही चारपैकी टिपा लिहा :-

२०

- (अ) 'विशेषज्ञ' आणि त्यांच्या मते समर्पकता
(ब) विरोधी साक्षीदारांसंबंधीत कायदा
(क) विशेष निवेदने व त्यातील अपवाद
(ड) दिवाणी व फौजदारी खटल्यात व्यक्तीच्या चारित्र्याचे महत्त्व
(इ) पुरावा कायदानुसार गृहीतके (presumptions)
(फ) अंध व मुका साक्षीदार

३. कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा :-

१२

- (अ) 'सुधीर', हा एक सरकारी नोकर आहे. मुलीच्या लग्नासाठी त्याने शासकीय पैशांची अफरातफर केली. सदर हकीकत त्याने आपली पत्नी "वाणी" हीस सांगितली. पाच वर्षांनंतर 'सुधीर व वाणी' यांचा घटस्फोट झाला. सरकारी मालमत्तेची अफरातफरबाबत सुधीरवर खटला सुरू झाला. सदर खटल्यात 'वाणी' ने सुधीर विरुद्ध साक्ष दिली. 'वाणीची' साक्ष स्वीकारली जाऊ शकते का ? या संबंधात पुरावा कायद्यातील तरतूदी स्पष्ट करा.
(ब) कु. अरूणा या अविवाहितेवर तिचे नवजात अर्भक मारून टाकल्याचा आरोप होता. तिला पोलिस कोठडीत व नंतर वैद्यकीय तपासणीसाठी इस्पितळात पाठविले गेले. डॉक्टर तिला

तपासत असताना तिने डॉक्टरांना आपणच ते अर्भक मारून टाकल्याचे सांगितले. त्यावेळी अरूणा हिला पोलिस ठाण्यात परत नेण्यासाठी पोलिस कॉन्स्टेबल बाहेर उभी होती, तीने हे संभाषण ऐकले. अशावेळी-

(१) कु. अरूणा हिने डॉक्टरांकडे दिलेला कबुलीजबाब पुढ्यात घेतला जाण्यास सक्षम आहे काय ?

(२) या जबाबाची कु. अरूणावर काय बंधने येतात ?

(क) एक गंभीर अवस्थेतील व्यक्ती रुग्णालयात पोहचते व (On-Duty) कर्तव्यावर असणाऱ्या डॉक्टरला सांगतो की “क्ष ने मला भोसकले आहे कारण”..... आणि वाक्य पूर्ण होण्याआधीच तो निधन पावला. सदर साक्ष ही मृत्युपूर्व जबानी होऊ शकते काय ? मृत्युपूर्व जबानीचे सत्यता व समर्पकता याबाबत सदर खटल्यात चर्चा करा.

४८

४. कोणत्याही चार प्रश्नांची मुद्देसूद उत्तरे लिहा :-

- (अ) समर्पकता व स्वीकारार्हता यात काय फरक आहे ? किमान दोन उदाहरणे व खटल्यातील दाखले देऊन स्पष्ट करा.
- (ब) कागदोपत्री पुरावा म्हणजे काय ? इलेक्ट्रॉनिक रेकॉर्ड पुरावा, तोंडी पुरावा हे सत्य मानले जातात काय ? याबाबत भारतीय कायदा व इंग्रजी कायदा यात काय फरक आहे ?
- (क) गुन्ह्याचे विविध टप्पे सविस्तरपणे विशद करा. आरोपी अतिमरणाच्या व्यक्तीचे घराचे आजूबाजूपासून पाहण्यास घुटमळत असे, ही बाब त्याचेवरील त्या व्यक्तीच्या पुढाच्या प्रयत्नाचे खटल्यात संदर्भाची ठरेल काय ?
- (ड) प्रतिबंध (Estoppel) चे नियम काय आहेत. Promissory estoppel and estoppel मध्ये काय फरक आहे, ते उदाहरणासह विशद करा.
- (इ) “जो आपल्या ज्ञानेद्रियांनी गोष्टीचे आकलन करतो, तोच साक्ष द्यायला न्यायालयासमोर येऊ शकतो”..... हे विधान “ऐकीव पुरावा” ह्या तत्वान्वये स्पष्ट करा.
- (फ) मृत्युपूर्व जबानीचे पुरावा कायदात काय मूल्य आहे, हे योग्य उदाहरणाद्वारे स्पष्ट करा.

20111113

Law of Evidence

3yrs LLB Sem VI
5yrs BLS Sem X

103 Con-code 2 - JP

Con. 4411-13.

VB-5361

[Total Marks : 100

(3 Hours)

N.B.: All questions are compulsory.

Q.1 Answer in two or three sentences of each of the following (20)

- 1) Explain the term "Res Gestae" ?
- 2) Define "evidence" ?
- 3) What is the "digital signature" ? *mathematical scheme for demonstration the authenticity of a digital message or document*
- 4) Explain where the Indian Evidence Act is not applicable ?
- 5) Differentiate between "Judgment in rem" and "judgment in personam" ?
- 6) Explain the terms "Confession" and "Admission" ?
- 7) When the character of accused is relevant ?
- 8) How the witness is declared "hostile" ?
- 9) Who is an "Accomplice" ? When his evidence leads to his conviction ?
- 10) What is "hearsay evidence" ? How it is admissible ?

Q.2 Write Short notes of the following : (Any four) (20)

- a) Production of documents
- b) Presumptions
- c) Conspiracy
- d) Differentiate between onus of proof and burden of proof
- e) Examination of witness
- f) Dump witness

Q.3 Solve any two of the following with reasons or justification (12)

- I) Dr. Deshmukh in his maternity Hospital maintains records of delivery of X's mother in his presence where baby is a male child has been recorded in the register on 07.10.2001.
 - a) Under what provisions of evidence of law will be applicable in the instant case ?
 - b) Why and how the records maintain by hospital are relevant ?
- II) A lawyer received certain instructions from his client as legal adviser, which is confidential in nature. In the absence of the client the lawyer was called to lead evidence of confidential information.
 - a) Is the lawyer liable to disclose the same ?
 - b) If not, how the lawyer is protected under the evidence law ?

[TURN OVER

III) Mrs. Robini Balchandran in her suicide note dated 07.12.2011 which was found near her body next day i.e. 08.12.2011, wherein she had pointed out her husband responsible for physical torture as well as mental harassment regularly till her death.

- a) Does the statement made in suicide note has evidentiary value ?
- b) If so, which are the provisions of Evidence Law applicable in the instant case ?

Q.4 Answer in details of the following :- (Any Four) (48)

- a) Clarify and distinguished between direct evidence and circumstantial evidence ?
 - b) Explain the context of the judicial notice and narrate all those facts which need not be proved with suitable example ?
 - c) Identify in detail as to the presumption of documents under the law of evidence ?
 - d) What are different kind of estoppel and distinguished with res judicata ?
 - e) Provisions of evidence law dealing with leading questions be explained in detail ? which are the questions can legally be asked in these circumstances ?
 - f) When the evidence of expert are relevant and explain their relevancy with reference to handwriting, digital signature and opinion of the expert ?
-

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००

सूचना : सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.

प्र १. खालील प्रश्नांची दोन तीन वाक्यात उत्तरे लिख - (२०)

- १ 'रेस्ट गेस्टी' ची व्याख्या विषद करा.
- २ 'पुराव्याची' व्याख्या द्या.
- ३ 'डिजीटल सर्टी' म्हणजे काय ?
- ४ कोणत्या कागदासाठी भारतीय पुरावा कायदा लागू होत नाही ते स्पष्ट करा.
- ५ 'जजमेंट इन रेम' आणि 'जजमेंट इन परसेनेम' यातील फरक स्पष्ट करा.
- ६ 'कबुली' आणि 'मान्यता' यांच्या व्याख्या विषद करा.
- ७ आरोपीच्या चारित्र्याची सुसंगती कॅव्हा होते.
- ८ फिचर साक्षिदाराची साक्ष स्वटल्यात कॅव्हा स्विकाराई होते.
- ९ सहअपराधी कोण ? त्याच्या दोषसिध्दीसाठी त्याने दिलेला पुरावा कॅव्हा उपयुक्त ठरतो ?
- १० ऐक्वि पुरावा म्हणजे काय ? तो कितपत व कसा ग्रह्य धरला जातो.

प्र २. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांवर थोडक्यात टीपा लिख (२०)

- अ दस्तावेज न्यायालयात हजर करणे.
- ब गृहितके.
- क संयुक्त जबाबदारीने केलेला गुन्हा.
- ड स्वेच्छमान्यतेची जबाबदारी आणि शाबितीची जबाबदारी यातील फरक स्पष्ट करा.
- ठ साक्ष तपासणी.
- ड मुके साक्षिदार.

प्र ३. खालील प्रश्नांमधील कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा. (१२)

- अ. 'अ'च्या आईची प्रसूतीनंतर झालेले मुल हे मुलगा आहे असे डॉ. देशमुखानी त्यांच्या समोर झाल्याचे प्रसूतीगृहातील कागदपत्रात ०७.१०.२००९ रोजी नमुद करून ठेवले आहे.
 १. पुरावा कायद्याची कोणती कलमे सदरहू केस मध्ये लागू होतील.
 २. प्रसूतीगृहात राबळलेला दस्तावेज कां व कसा संबध आहे.
- ब. एका वकिलाला विधिसल्लागार म्हणून मिळालेली माहिती त्याच्या पक्षकाराकडून ही गोपनीय आहे सदरहू वकिलाला या पक्षकाराच्या नैरहजेरीत बोलाहून त्या माहित असलेली गोपनीय माहिती पुरावा म्हणून बोलाहून घेण्यात आले.
 १. अशी माहिती देण्यास वकिलाला सवित करता येईल कां ?
 २. जर तसे नसेल तर पुरावा कायद्यातर्गत वकिलाला संरक्षण कसे मिळते ?
- क. रोहिणी बालचंदन तिच्या आत्महत्येपूर्वी लिहिलेल्या दिनांक ०७.१२.२०११ची चिट्ठी दुस-या दिवशी तीच्या शवाच्या बाजूला दिनांक ०८.१२.२०११रोजी सापडली, ज्यामध्ये तिने आपल्या नव-याला तीला मरेपर्यंत नेहमी दिलेल्या शारीरिक तसेच मानसिक कुचंबणा जबाबदार असल्याचे म्हटले आहे.
 १. सदरहू जबाब जो मृत्युपूर्व दिला आहे त्याला पुरावा कायद्यात काय मुल्य आहे.
 २. तसे असल्यास, सदर स्वटल्यात पुराव्यातील कोणकोणती कलमे लागू होतील.

[TURN OVER

प्र ४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांचे उत्तरे लिहा

(४८)

- १ प्रत्यक्ष पुरावा आणि सकृतदर्शनीय पुरावा यांचे विवरण करा व फरक स्पष्ट करा.
- २ न्यायालयीन नोंद / निरीक्षण हे स्पष्ट करा व कोणती तथ्ये शाबित करण्याची गरज नसते हे सोदाहरण स्पष्ट करा.
- ३ पुरावा कायद्यांतर्गत असलेल्या दस्तावेजांच्या गृहितांकाबाबत सखोल माहिती द्या ?
- ४ निरनिराळे प्रतिबंध कोणते व ते रेश जुडीकाटापेक्षा वेगळे आहेत हे सुस्पष्ट करा ?
- ५ उत्तरसुवक प्रश्नासंबंधी पुराव्या कायद्यातील तरतुदी स्पष्ट करा. सदरहू प्रसंगात कोणकोणते प्रश्न सनदशिरित्या विचारता येतील.
- ६ तज्ञांनी दिलेल्या पुरावा कॅम्ब्रिज संघट्ट आहे व त्यांची संघट्टता इस्ताक्षर, डिजिटल राडी व तज्ञांनी दिलेल्या सल्ला यांचे संबंधात सुस्पष्ट करा.

- N.B. : (1) Attempt all questions.
(2) Figures to the right indicate the marks allotted.

1. Answer the following questions : In not more than two lines. 20
- To which proceedings the Indian Evidence Act is not applicable.
 - What is 'Judgement in Personam'.
 - What is the power of Jury ?
 - In what circumstances leading questions can not be asked ?
 - What is digital signature ?
 - Who is an approver ?
 - What is "Res Gestae" ?
 - State the legal position of 'Dumb witness'.
 - Who is qualified to testify in a court of law ?
 - What is Hostile witness ?
2. Write short notes on any four :— 20
- Scandalous Questions.
 - Child witness.
 - Character of Person in civil and criminal cases.
 - Statement of persons who can not be called as witness.
 - "Some Facts which need not to be proved"—critically discuss.
 - Relevancy of Facts.
3. Solve any two of the following with reasons or justification :— 12
- Advocate Pratap was appointed in the criminal case against a pauper, by Magistrate. The advocate appeared in the case at trial and found that the witness tendered by prosecution is a 'dumb' person, and prosecutor himself was narrating to court what that 'dumb witness' had 'seen' on the scene of offence.
 - Can such witness testify in a case at the court ?
 - Was the prosecutor correct ? Justify.
 - What should have he done ?
 - Ramesh who is an accused for the offence of Murder, issued a letter to a police officer explaining therein how he has committed the Murder.
 - What is the evidential value of the said letter ?
 - Whether this letter of Ramesh can be called a confession ?
 - Kaveri was stabbed in the abdomen by her husband, who was angry as she could not bring the dowry amount as per his claim, from her parents. She was admitted in the Hospital by her neighbours and she narrated to them that, her husband had caused her injuries. She also told the same to the police on duty of Hospital police chowki. She later dies.
 - What is the value of what the Kaveri narrated to her neighbours, in the trial that would be held against her husband ?
 - Can what she narrated to the on duty policeman, be treated as a dying declaration U/S 32 of the Indian Evidence Act ?

4. Answer in full details (any four) :—

- What is the Meaning and necessity of examination of witness ? What is the order of examining a witness ? Explain in detail.
- What is 'Judicial Notice' and naratte all those Facts which need not be proved ? Give suitable examples.
- What is 'Estoppel' and distinguish it from admission ?
- "He who perceives things by his sense, can only depose before the court". . . Discuss the statement in relation to hearsay evidence.
- How oral evidence is excluded from documentary evidence ? Explain with suitable examples.
- Elaborate in detail the concept of "Burden of Proof".

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

May 13

(एकूण गुण : १००)

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
(२) उजव्याबाजूकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. खालीलप्रश्नांची दोन वाक्यात उत्तरे लिहा :--

२०

- कोणाच्या कामकाजासाठी भारतीय पुरावा कायदा लागू होत नाही ?
- 'जजमेन्ट इन परसोनेम' म्हणजे काय ?
- प्रश्न विचारण्याचा ज्युरीचा अधिकार स्पष्ट करा.
- गर्भीत प्रश्न (leading questions) केव्हा विचारता येत नाही ?
- 'डिजीटल सिग्नेचर' म्हणजे काय ?
- 'भाफीचा साक्षीदार' कोणाला म्हणतात ?
- 'रेस गेस्टी' म्हणजे काय ?
- मुक-बधीर साक्षीदाराबद्दलची कायदेशीर बाजू काय आहे ?
- न्यायालयात साक्ष देण्यास कोणकोण सक्षम आहे ?
- फितूर साक्षीदार म्हणजे काय ?

२. कोणत्याही चारवर टिपा लिहा :--

२०

- 'कुंभांड रचणारे प्रश्न'
- लहान मुलाची कोर्टात साक्ष.
- दिवाणी कामात व फौजदारी केसमध्ये चरित्र्याचे महत्त्व.
- ज्यांना साक्षीदार म्हणून बोलवणे शक्य नसते त्या व्यक्तींनी केलेली कथने.
- "काही गोष्टी शाबित करान्या लागत नाहीत--"टिकात्मक चर्चा करा.
- तथ्यांची सुसंगती.

३. खालीलपैकी कोणत्याही दोन उदाहरणांतील प्रश्नांची उत्तरे द्या :-

१२

- (अ) प्रताप या वकिलाची नेमणूक एका खटल्यात गरीब पक्षकाराची केस चालविण्यासाठी झाली. मॅजिस्ट्रेट साहेबांसमोर सदर केस चालवायला वकील हजर झाले तेव्हा लक्षात आले की साक्षीदार 'मुका' आहे आणि सरकारी वकील स्वतःच कोर्टाला साक्षीदाराने काय 'पाहिले' होते ते सांगू लागले होते-
- (१) असा मुका साक्षीदार साक्ष देऊ शकतो काय ?
- (२) सरकारी वकिलांची कृती योग्य होती काय ?
- (३) त्यांनी काय करावयास हवे होते ?
- (ब) खुनाच्या खटल्यातील आरोपी असलेल्या रमेशने पोलीसांना पत्र लिहून आपण खून कसा केला ते कळविले.
- (१) सदर पत्राचे पूराव्यातील मूल्य काय ?
- (२) सदर पत्र रमेशचा कबूलीजबाब मानता येईल काय ?
- (क) कावेरीला तिच्या नवऱ्याने पोटात भोसकून जखमी केले, कारण तिने माहेरून नवऱ्याने मागीतलेली हुंड्याची रक्कम आणली नाही. तिला तिच्या शेजाऱ्यांनी इस्पितळात दाखल केले. शेजाऱ्यांना तिने आपल्या नवऱ्याने आपल्याला जखमी केल्याचे सांगितले. तसेच तिने सदर बाब इस्पितळाचे पोलीस चौकीतील पोलीसांसमुद्धा सांगितली. ती नंतर मरण पावली.
- (१) तिचे नवऱ्या विरुद्धच्या खटल्यात कावेरीने शेजाऱ्यांना सांगितलेल्या सदर गोष्टींचे काय मूल्य आहे ?
- (२) कावेरीने पोलीसांस सांगितलेली गोष्ट भारतीय पुरावा कायद्याचे कलम ३२ अन्वये मृत्युपत्र जबाब म्हणून कायदेशीर मानता येईल काय ?

४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा :-

४८

- (अ) 'साक्षीदाराची तपासणी' याची गरज व अर्थ काय ? साक्षीदार तपासण्याचा क्रम सांगा व तो सविस्तर विशद करा.
- (ब) 'न्यायालयीन निरीक्षण/नोंद' म्हणजे काय ? कोणती तथ्ये शाबित करण्याची गरज नसते ? योग्य उदाहरणे द्या.
- (क) 'एस्टॉपेल' म्हणजे काय ? मान्यता (admission)पेक्षा ते कसे भिन्न आहे ते स्पष्ट करा.
- (ड) "जो आपल्या ज्ञानेंद्रियांनी गोष्टींचे आकलन करतो तोच साक्ष द्यायला न्यायालयासमोर येऊ शकतो." हे विधान 'ऐकिव पुरावा' ह्या तत्वान्वये स्पष्ट करा.
- (इ) दस्तऐवजाचा पुरावा तोंडी पुराव्याला कसे वगळून टाकतो ? हे सोदाहरण स्पष्ट करा.
- (फ) पुराव्याची जबाबदारी या संकल्पनेची संपूर्ण माहिती लिहा.

Law of Evidence

SEM VI LLB
SEM X BLS

Nov-2012

ws-Con-2012

Con. 9734-12.

(3 Hours)

NM-8070

[Total Marks : 100

Q.1. Answer in one line :- (20)

- 1) What is secondary evidence ?
- 2) What is burden of proof ?
- 3) Which questions are lawful in cross examination ?
- 4) What is conclusive proof ?
- 5) Previous good character when relevant ?
- 6) Opinion of experts, when relevant ?
- 7) Power of Jury or Assessors to put questions ?
- 8) What is confession ?
- 9) Accomplice.
- 10) Number of witnesses.

Q.2. Write Short notes: (Any four) (20)

- a) Opinion of Experts and the evidential value thereof.
- b) Statements of persons who cannot be called as witness.
- c) Explain Examination of witnesses and the procedure thereof ?
- d) Proof of execution of various documents required under Evidence Act.
- e) Explain with examples – proved, disproved and not proved.
- f) What is documentary evidence and how it is to be proved ?

Q. 3 Solve any two of the following with reasons or justification (12)

I. Gopal is tried for the offence of murder of Ram by beating him with Iron Rod with an intention to cause his death.

- a) On which point evidence can be given ?
- b) What are the facts in issue ?

II. A dying declaration of Sita has been recorded on 3 occasions as under :-

- (1) When Sita was brought in hospital, she made a statement before the Doctor :- My mother in law pour kerosene on my body and my husband set me on fire.

[TURN OVER

(2) After one hour Sita made a statement before the police officer that my mother in law, father in law and husband poured Kerosene on my body and they set me on fire; and

(3) Dying declaration of Sita was recorded by the Magistrate during midnight wherein she has stated that who poured Kerosene on my body and who set me on fire I cannot recall and name the persons.

- a) Which statement of Sita can be considered as a Dying Declaration ?
- b) What is the evidential value of the above Dying declarations?

III. Ram and Raghav are charged with the offence of murder of Gopal. During the trial Raghav made a statement before a Magistrate implicating Ram in the offence.

- a) Can statement of Raghav can be used against Ram ?
- b) What is the evidential value of the statement of Raghav ?

Q. 4 Answer in full details (Any Four) (48)

- a) Explain what is proof, admission and against whom it is required to be proved ?
 - b) Rules as regards to notice to produce the documents ?
 - c) Explain in detail kinds of estoppel and res judicata ?
 - d) Explain various presumptions under the Evidence Act in relation to section 111-A to 114-A ?
 - e) Explain in detail what is evidence, and kinds of evidence ?
 - f) Difference between confession and admission ?
-

Nov 12

भारतीय पुरवठा अधिनियम

[मराठी रूपांतर]

[३तास]

एकूण गुण - १००

सूचना :- [१] सर्व प्रश्न सोडवणे आवश्यक

[२] उजव्या बाजूकडील अंक गुण दर्शवितात

प्रश्न-१ खालील प्रश्नांची उत्तरे एक ओळीत द्या.

गुण - २०

१. दुय्यम पुरावा म्हणजे काय ?
२. शबितीची जबाबदारी म्हणजे काय ?
३. उलट तपासणीमध्ये कोणते प्रश्न कायदयाला अनुसरून आहेत ?
४. निर्णायकपुरावा म्हणजे काय ?
५. चांगले पूर्वचारित्र्य केव्हा संबंध आहे ?
६. तज्ञांची मते केव्हा संबंध आहे ?
७. प्रश्न विचारण्याचा ज्यूरीचा किंवा न्यायसहाय्यकांचा अधिकार ?
८. कबुली जबाब म्हणजे काय ?
९. सह अपराधी.
१०. साक्षीदारांची संख्या.

प्रश्न-२ कोणत्याही चारांवर टिपा लिहा.

गुण - २०

- अ. तज्ञांची मते व त्यांची पुरावाजनी महत्त्व.
- ब. ज्यांना साक्षीदार म्हणून बोलवणे शक्य नसते त्या व्यक्तींनी केलेली कथने .
- क. साक्षीदारांच्या साक्ष तपासणी व त्याची पध्दत स्पष्टीकरण करा.
- क. लेखी पुरावा म्हणजे काय ? आणि ते कसे शाबित करायचे ?
- ड. 'गृहित धरता येईल', 'गृहित धरील' 'निर्णायक पुरावा' उदाहरण स्पष्ट करा.
- इ. पुरावा कायदयाखाली दस्तऐवज अंमलात आणण्याकरीता लागणारे पुरावे.

प्रश्न-३ खालीलपैकी कोणतेही दोन सोडवा :- कारणमिमांसा किंवा समर्थनास

गुण - १२

१. गोपालनी रामला मारुन टाकण्याच्या उद्देशाने लोखंडी सळीने मारुन त्याचा खुन केला.

अ. कोणत्या बाबतीत पुरावा देता येईल ?

ब. वादतथ्ये कोणते ?

२. सीताचा मृत्युपूर्व जबाब ३ वेगळ्या वेळी घेतला गेला-

१.जेव्हा सीतेला रुग्णालयात दाखल केले त्यावेळी डॉक्टरला दिलेल्या जबाबानीत. माझ्या सासुने

[TURN OVER

माझ्यावर रॉकेल ओतले व माझ्या पतीने मला पेटवले.

२. एका तासानंतर सीतेने पोलिस अधिका-यासमक्ष जबानी दिली कि, माझ्या सासुने सास-याने व पतीने माझ्या अंगावर रॉकेल ओतले व मला पेटवले.

३. सीतेचे मृत्युपूर्व जबाब दंडाधिकारीने मध्य रात्री घेतला त्यात तिने सांगितले की ज्यांनी माझ्या अंगावर रॉकेल ओतले व ज्यांनी मला पेटवले मला ते आठवत नाहीत व मी त्याची नावे सांगू शकत नाही.

अ. वरील कोणता जबाब मृत्युपूर्व जबाब म्हणून ग्रहण धरला जाईल ?

ब. वरील मृत्युपूर्व जबाबातील पुराव्याजनिक मुल्यांकन करा ?

३. राम व राघव यांचेवर गोपाळचा खुन केल्याचा आरोप आहे. खटल्या दरम्यान राघवनी दंडाधिकारी यांचे समोर राम गुन्हात सहभागी असल्याबद्दल जबानी दिली.

अ. राघवची जबानी रामच्या विरुद्ध वापरता येईल का ?

ब. राघवच्या जबानीचे पुरावाजनिक महत्व काय आहे ?

प्रश्न-४ खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा.

४८

अ. शाबित म्हणजे काय ? कबुली म्हणजे काय ? व कोणाविरुद्ध शाबित करावा लागते ?

ब. दस्तऐवज हजर करण्याबाबतच्या नोटीशीचे नियम विविध प्रकारचे स्पष्ट करा.

क. प्रतिबंध विविध प्रकारचे स्पष्ट करा सविस्तर लिहा व रेस जुडिकेट

क. पुराव्या कायदयाप्रमाणे कलम १११अ ते ११४ अ मधील विविध अनुमान स्पष्ट करा

ड. पुरावा म्हणजे काय सविस्तर लिहा, पुराव्याचे विविध प्रकार कोणते

इ. ग्रहण व कबुली जबाब हयातील फरक स्पष्ट करा.

(3 Hours)

[Total Marks : 100

N.B. (1) Attempt all questions.

(2) Figures to the right indicate the marks allotted.

1. Answer the following in **not more than two lines** :—

20

(a) What do you mean by 'Document' ? Give three examples.

(b) What do you mean by Res Gestae ?

(c) What is the meaning of a 'Hostile Witness' ?

(d) What is the meaning of a 'Leading question' ? When can it be asked and when it cannot be asked ?

(e) What are Scandalous questions ? Can the court allow them to be asked to witnesses ?

(f) To which proceedings the Indian Evidence Act is not applicable ?

(g) Can a child be a witness ? What is the condition to do so ?

(h) When will the opinion of a hand writing expert be relevant ?

(i) Distinguish between a 'Judgement in rem' and 'Judgement in personam'.

(j) What are the four stages of a crime ? Which two of them may not be punishable ?

2. Write short notes on any **four** :—

20

(a) Relevancy of facts

(b) Primary Evidence and Secondary Evidence

(c) Conspiracy

(d) Burden of proof

(e) A deaf and dumb witness

(f) Relevancy of 'Character' of accused.

3. Solve any **two** of the following with reasons or justification :—

12

A. Ram was angry with his friend Raju and decided to set Raju's new scooter on fire. He purchases kerosene for it. He carries a can of kerosene and a matchbox till the parked scooter. He keeps both the things near scooter and runs away.

(a) Which of the stages of a crime has Ram performed ?

(b) Has he committed any crime ? Why ?

B. Rani met advocate Tushar for filing a divorce petition against her husband Deepak. Later on, Rani and Deepak compromised and withdrew the divorce petition and started living together. Later on Deepak wanted a divorce. He met advocate Tushar.

(a) Can advocate Tushar take the case of Deepak against Rani ?

[TURN OVER

- (b) Can he at least give information and evidence in court about what Rani had told Tushar at the time she had filed divorce petition ? Why ?
- C. A thief agrees to show, where he has hidden the stolen articles, to the police.
 - (a) How will the police record his statement and under what provision of Evidence Act ?
 - (b) How far will such statement be admissible and which specific portion of his statement will not be admissible in evidence ?

4. Answer in full details any four of the following :—

48

- (a) Explain what you understand by examination of witnesses. Name types of examinations and narrate at least four basic rules of various types of examination of witness.
- (b) Explain the concept of judicial notice and narrate all those facts which need not be proved. Give example.
- (c) Explain in full 'Oral evidence is excluded by documentary evidence.'
- (d) What do you mean by burden of proof ? How it is different from onus of proof ?
- (e) Who is an 'accomplice' ? When is he called as an 'approver' ? Critically comment on his evidential value.
- (f) Explain 'he who perceives things by his senses, can only depose before the court' and bring out the concept of 'hearsay evidence' in your answer.

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
(२) उजव्या बाजूकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. खालील प्रश्नांची उत्तरे दोन ओळीत द्या :-

२०

- दस्तऐवज म्हणजे काय ? तीन उदाहरणे द्या.
- 'रेस गेस्टी' म्हणजे काय ?
- फितूर साक्षीदार कोणास म्हणतात ?
- 'लिडींग प्रश्न' अर्थात 'गर्भीत प्रश्न' म्हणजे काय ? तो केव्हा विचारता येतो व केव्हा नाही ?
- 'स्कॅन्डलस प्रश्न' 'कुभांड रचणारे' प्रश्न कोणते ? न्यायालय असे प्रश्न साक्षीदारास विचारावयास वकिलांस परवानगी देईल काय ?
- कोणत्या कामकाजांसाठी भारतीय पुरावा कायदा लागू नाही ?
- लहान मूल 'साक्षीदार' होऊ शकते का ? त्याची कोर्टात साक्ष घ्यायची झाल्यास कोणती अट पूर्ण झाली पाहिजे ?
- हस्ताक्षर तज्ञाचे अभिमत 'रेलेव्हंट' अर्थात 'सुसंगत' केव्हा ठरते ?
- 'जजमेंट इन रेम' व 'जजमेंट इन परसोनेम' यातील फरक स्पष्ट करा.
- गुन्ह्याचे चार टप्पे कोणते ते सांगून त्यातील कोणत्या दोन टप्प्यांना कदाचित शिक्षा होणार नाही ते लिहा.

२. कोणत्याही चारांवर टिपा लिहा :-

२०

- तथ्यांची सुसंगती
- प्राथमिक पुरावा व दुय्यम पुरावा
- कट
- पुराव्याची जबाबदारी
- मुका व बहिरा साक्षीदार
- 'आरोपीच्या चारित्र्याची' खटल्यात सुसंगती (रेलेव्हन्सी).

३. खालीलपैकी कोणतेही दोन सोडवा. कारणमिमांसा किंवा समर्थनासह :-

१२

- (A) रामला राजूचा राग आल्याने राजूची नवी स्कूटर पेटवून देण्याचे रामने ठरवले. त्यासाठी तो रॉकेल खरेदी करतो. तसेच रॉकेलचा कॅन व आगपेटी घेऊन तो त्या स्कूटर पार्क केल्या ठिकाणी जातो. मात्र त्या दोन्ही वस्तू तेथेच ठेवून राम पळून जातो.
- रामने गुन्ह्याचे कोणते टप्पे पार केले ?
 - त्याने वरील कृतीने कोणता गुन्हा केला ? का ?

[TURN OVER

(B) राणी आपल्या नवऱ्या विरुद्ध, दिपक विरुद्ध घटस्फोटाचा अर्ज करण्यासाठी अॅड. तुषारना भेटते. नंतर दोघांच्यात तडजोड होऊन राणी व दिपक एकत्र नांदू लागतात, राणी घटस्फोट अर्ज मागे घेते. कालांतराने दिपक घटस्फोट घेऊ इच्छितो. तो अॅड. तुषारना भेटतो.

(i) अॅड. तुषार दिपकची राणी विरुद्ध घटस्फोटाची केस वकील म्हणून घेऊ शकतात काय ?

(ii) अॅड. तुषार किमान राणीने त्यांना पुरविलेली माहिती व त्याबाबतची जबानी (तिचे घटस्फोट अर्जावेळची) दिपकचे केससाठी कोर्टात अथवा बाहेर देऊ शकतात काय ? का ?

(C) एक चोर पोलिसांना आपण चोरलेला मुद्देमाल कोठे लपवून ठेवला आहे, ते सांगण्याचे कबूल करतो.

(i) पोलीस त्याचा जबाब कोणत्या प्रकारे व पुरावा कायद्याचे कोणत्या तरतुदीनुसार नोंदवून घेतील ?

(ii) अशा जबाबातील कोणता भाग पुराव्यात घेतला जाणार नाही ? असा जबाब किती प्रमाणात पुराव्यात स्विकारला जाईल ?

४. खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा :-

(a) साक्षीदाराची तपासणी म्हणजे काय ते सविस्तर लिहा. अशा तपासणीचे प्रकार सांगून किमान चार मूलभूत नियम, साक्षीदारांच्या तपासणीबाबतचे सांगा.

(b) 'न्यायालयीन निरीक्षण/नोंद' म्हणजे काय ? कोणती तथ्ये शाबीत करायची गरज नसते ? उदाहरणे द्या.

(c) 'दस्तऐवजाचा पुरावा तोंडी पुराव्याला वगळून टाकतो' (Excludes) हे विधान सविस्तरपणे स्पष्ट करा.

(d) शाबीत करण्याची जबाबदारी (बर्डन) म्हणजे काय ते सांगून ते 'ओनस ऑन पुफ' पेक्षा वेगळे कसे ते स्पष्ट करा.

(e) सहआरोपी कोणास म्हणतात ? त्याला माफीचा साक्षीदार केव्हा म्हणतात ? त्याच्या पुराव्याची स्थिती/म्हत्त्व यावर टिप्पणी सविस्तरपणे करा.

(f) 'जो आपल्या ज्ञानेंद्रियांनी गोष्टीचे आकलन करतो तोच साक्ष द्यायला न्यायालयासमोर येऊ शकतो' हे विधान स्पष्ट करून 'ऐकिव पुरावा' चे तत्त्व आपल्या उत्तरातून सविस्तरपणे विषद करा.
